

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

David Anděl

**Rozhodné právo závazkových vztahů
s mezinárodním prvkem**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Mgr. Magdalena Pfeiffer, Ph.D.

Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 14.03.2023

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 129 596 znaků včetně mezer.

.....
David Anděl

V Praze dne

Poděkování

Rád bych tímto poděkoval vedoucí své diplomové práce, doc. JUDr. Mgr. Magdaleně Pfeiffer, Ph.D. za její vstřícný přístup, cenné podněty a za čas, který nad touto prací strávila.

Speciální dík patří Agně Šidlauskaitė za její podporu a trpělivost.

ÚVOD	5
1. PRAMENY KOLIZNÍ ÚPRAVY ZÁVAZKOVÝCH VZTAHŮ S MEZINÁRODNÍM PRVKEM	7
1.1. Římská úmluva	8
1.2. Nařízení Řím I	9
1.2.1. Vztah Nařízení Řím I k jiným předpisům.....	10
1.3. ZMPS	13
2. PŮSOBNOST NAŘÍZENÍ ŘÍM I	15
2.1. Věcná působnost	15
2.2. Teritoriální působnost	17
2.3. Časová působnost.....	18
3. VOLBA PRÁVA	19
3.1. Náležitosti volby práva	20
3.2. Platnost volby práva	24
3.3. Omezení volby práva	26
4. PRAVIDLA URČOVÁNÍ ROZHODNÉHO PRÁVA	32
4.1. Obecná pravidla.....	32
4.2. Speciální pravidla.....	35
4.2.1. Smlouvy o přepravě	36
4.2.2. Spotřebitelské smlouvy	38
4.2.3. Pojistné smlouvy	42
4.2.4. Individuální pracovní smlouvy	46
4.3. Imperativní ustanovení, veřejný pořádek	48
4.4. Působnost práva rozhodného pro smlouvu.....	51
ZÁVĚR	53
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	55
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	56
ABSTRAKT	62
ABSTRACT	63

Úvod

Předmětem této diplomové práce je problematika rozhodného práva v závazkových vztazích s mezinárodním prvkem. Z důvodu obsáhlosti tématu se, po dohodě s vedoucí diplomové práce, zaměřím pouze na smluvní závazkové vztahy s mezinárodním prvkem. Dominantním právním předpisem obsahujícím kolizní úpravu smluvních závazkových vztahů s mezinárodním prvkem je Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008, o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I) (dále také „Nařízení Řím I“). Jelikož je Nařízení Řím I dle mého názoru nejdůležitějším právním předpisem v oblasti smluvních závazků s mezinárodním prvkem, a to přinejmenším z pohledu kolizní úpravy, práci zaměřím na Nařízení Řím I a v něm obsaženou úpravu. Problematika mimosmluvních závazkových vztahů s mezinárodním prvkem a pramenů práva tyto závazkové poměry upravující nebude v práci obsažena.

Téma, kterému se práce věnuje, považuji za velice aktuální a stále se vyvíjející. V době internetu a stále výraznější globalizace je úprava závazků s mezinárodním prvkem důležitá. Tuto důležitost ještě umocňuje volný pohyb zboží, osob a pracovníků v rámci Evropy. Dle mého názoru, většina osob se ve svém běžném životě stane účastníkem nějakého závazkového vztahu s mezinárodním prvkem. Ať jde o nákup zboží přes internet od zahraničního prodejce, využívání služeb při cestování v zahraničí nebo například výkon zaměstnání pro zahraničního zaměstnavatele.

Toto téma jsem si vybral, protože se domnívám, že relevance institutu závazkových vztahů s mezinárodním prvkem v budoucnu bude stále vyšší. Je proto zapotřebí mít jasně stanovená a spravedlivá pravidla pro určení rozhodného práva pro takové vztahy. Tato pravidla podpoří právní jistotu stran závazkových vztahů s mezinárodním prvkem. Vyšší míru právní jistoty spatřuji v předvídatelnosti kolizních norem, na základě kterých je určeno rozhodné právo. K právní jistotě smluvních stran zajisté velkou měrou přispívá institut volby práva, který je základem systému kolizních norem v Nařízení Řím I.¹ Volba práva je vyjádřením autonomie vůle stran, ale i tato autonomie musí mít stanovená jasná omezení a podmínky, které je zapotřebí při volbě práva splnit.

Cílem práce je rozbor pravidel pro určování rozhodného práva pro smluvní závazkové vztahy s mezinárodním prvkem podle Nařízení Řím I. V rámci těchto pravidel bude zhodnoceno, zda dosahují zamýšlených cílů, zda by nebylo vhodnější implementovat rozdílné způsoby řešení

¹ Preambule k Nařízení Řím I, bod (11).

dané problematiky nebo zda daných cílů nelze dosáhnout jinou (lepší) cestou. K dosažení cílů práce bude použito metody deskriptivní, analytické a komparativní.

Při výkladu některých pojmů a institutů je odkazováno na judikaturu Soudního dvora Evropské unie (dále také „SDEU“). Při nahrazení Úmluvy o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy otevřené k podpisu v Římě dne 19. června 1980 (80/934/EHS) (dále také „Římská úmluva) Nařízením Řím I byla většina textu doslovně převzata. Dále některé části preambule k Nařízení Řím I výslovně uvádějí, že oproti Římské úmluvě nebyla zamýšlena žádná změna. Z těchto důvodů je judikatura k Římské úmluvě ve většině případů i nadále relevantní, a proto je jí v rámci práce využito. Použití judikatury k Římské úmluvě bude vždy specifikováno.

V první kapitole stručně přiblížím historický vývoj kolizní úpravy smluvních závazkových vztahů s mezinárodním prvkem na evropské úrovni. Zaměřím se zejména na Římskou úmluvu, proces jejího přijetí a její následné nahrazení Nařízením Řím I. Další kapitola práce se zabývá působností Nařízení Řím I a vztahy k jiným právním předpisům, které upravují obdobnou problematiku. Právní předpisy konkurující Nařízení Řím I jsou národní předpisy mezinárodního práva soukromého,² jiné předpisy evropského práva (např. směrnice), dvoustranné a vícestranné mezinárodní úmluvy. Předpisy, které mohou za určitých podmínek nahradit použití Nařízení Řím I nejsou jen kolizněprávními předpisy, ale i předpisy obsahující hmotněprávní úpravu. Normy obsahující hmotněprávní úpravu nevyžadují určení rozhodného práva za použití kolizních norem, je aplikována úprava v nich obsažená. Příkladem hmotněprávního předpisu je v oblasti koupě zboží Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží.

Třetí kapitola práce je zaměřena na institut volby práva. Je přiblíženo, jakým způsobem musí strany volbu práva učinit, aby byla volba platná a přípustná, jaké náležitosti musí volba splňovat a jak Nařízení Řím I volbu práva omezuje. Poslední kapitola je poté věnována pravidlům určování rozhodného práva podle Nařízení Řím I. Kapitola je rozdělena na obecná pravidla a speciální pravidla. Jednotlivá pravidla jsou stručně rozebrána a analyzována. Vše je podpořeno odkazy na četnou judikaturu SDEU.

² V České republice zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém (ZMPS).

1. Prameny kolizní úpravy závazkových vztahů s mezinárodním prvkem

Kolizní úprava závazkových vztahů s mezinárodním prvkem je obsažena v předpisech na několika úrovních, podobně jako úprava jiných oblastí v rámci mezinárodního práva soukromého. Hlavní úrovně úpravy jsou vnitrostátní, evropská a mezinárodní. Na vnitrostátní úrovni je v České republice zásadním předpisem zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém (dále také „ZMPS“).³ Na evropské úrovni jsou kolizní normy pro závazkové vztahy obsaženy v nařízeních a směrnicích. Důležitými obecnými kolizními předpisy jsou Nařízení Řím I pro oblast smluvních závazkových vztahů a Nařízení Řím II pro oblast mimosmluvních závazkových vztahů.⁴ Obě tato nařízení jsou přímo použitelná v členských státech, není nutné úpravu transponovat do vnitrostátních právních řádů.⁵

Mezinárodními předpisy, které upravují závazkové vztahy s mezinárodním prvkem, jsou dvoustranné mezinárodní smlouvy a mnohostranné mezinárodní smlouvy. Příkladem mnohostranných mezinárodních smluv jsou Budapešťská úmluva o smlouvách o přepravě zboží po vodních cestách (CMNI) (č. 32/2006 Sb. m. s.) a Úmluva o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční přepravě cestujících a zavazadel (CVR) (č. 91/2006 Sb. m. s.), které obsahují zejména hmotněprávní úpravu. V některých ustanoveních však obsahují i kolizní úpravu.⁶ Dvoustrannými mezinárodními smlouvami, které se zabývají i problematikou smluvních závazkových vztahů s mezinárodním prvkem, jsou některé smlouvy o vzájemné pomoci.⁷ Tyto dvoustranné smlouvy se primárně nezabývají smluvními závazkovými vztahy s mezinárodním prvkem a nemají na ně zásadní vliv. Upravují však oblast způsobilosti osob k právním úkonům, která je pro smluvní závazkové vztahy s mezinárodním prvkem relevantní.

³ Závazkové vztahy jsou upraveny zejména v části čtvrté, hlavě XI.

⁴ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II).

⁵ Čl. 288 Smlouvy o fungování Evropské unie.

⁶ Čl. 29 CMNI, čl. 10 odst. 3 CVR.

⁷ Smlouva mezi Československou socialistickou republikou a Socialistickou federativní republikou Jugoslávií o úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných a trestních (207/1964 Sb.), Smlouva mezi Československou socialistickou republikou a Mongolskou lidovou republikou o poskytování právní pomoci a o právních vztazích v občanských, rodinných a trestních věcech (106/1978 Sb.), Smlouva mezi Československou socialistickou republikou a Kubánskou republikou o vzájemné pomoci ve věcech občanských, rodinných a trestních (80/1981 Sb.), Smlouva mezi ČSSR a SSSR o právní pomoci a právních vztazích ve věcech občanských, rodinných a trestních (95/1983 Sb.), Smlouva mezi Československou socialistickou republikou a Vietnamem o právní pomoci ve věcech občanských a trestních (98/1984 Sb.), Smlouva mezi Českou republikou a Ukrajinou o právní pomoci v občanských věcech (123/2002 Sb. m. s.), Smlouva mezi Českou republikou a Republikou Uzbekistán o právní pomoci a právních vztazích v občanských a trestních věcech (133/2003 Sb. m. s.).

Pro závaznost mezinárodní smlouvy v českém právním řádu je nezbytné, aby byla tato smlouva vyhlášena a aby byl k její ratifikaci udělen souhlas Parlamentu České republiky.⁸ Česká republika zároveň převzala práva a závazky z mezinárodních smluv, které zavazovaly Českou a Slovenskou Federativní Republiku ke dni jejího závazku na základě čl. 5 odst. 2 ústavního zákona České národní rady č. 4/1993 Sb., o opatřeních souvisejících se zánikem České a Slovenské Federativní Republiky.⁹

1.1. Římská úmluva

Římská úmluva je mnohostrannou smlouvou mezinárodního práva, obsahující kolizní normy pro smluvní závazkové vztahy. Římská úmluva vstoupila v platnost dne 1. dubna 1991 poté, co byla ratifikována prvními sedmi signatáři.¹⁰ Další státy přistupovaly zejména na základě úmluv o přistoupení.¹¹ Česká republika k Římské úmluvě přistoupila dne 14. dubna 2005¹² a v českém právním řádu se stala účinnou dne 1. července 2006.¹³

V roce 1967 přednesly státy Beneluxu¹⁴ návrh na sjednocení úpravy mezinárodního práva soukromého a kodifikaci pravidel při střetu právních řádů v rámci Evropského hospodářského společenství (dále také „Společenství“). Účelem této úpravy mělo být zjednodušení vztahů a odstranění nepříjemností způsobených různorodostí pravidel kolize práva v jednotlivých zemích Společenství, stejně jako dosažení vyššího stupně právní jistoty pro subjekty smluvních mezinárodních závazkových vztahů.¹⁵ Jelikož sjednocení či harmonizace hmotného práva by byla velice rozsáhlá a pravděpodobně nedosažitelná s ohledem na různé pohledy jednotlivých států na tuto problematiku, byla zvolena cesta úpravy pravidel kolizních situací.¹⁶

⁸ KUČERA, Z.; PAUKNEROVÁ, M.; RŮŽIČKA, K.; PFEIFFER, M.; VYBÍRAL, P. *Mezinárodní právo soukromé*, 8. vyd. Plzeň - Brno: Aleš Čeněk – Doplněk, 2015, s. 55.

⁹ KUČERA, Z.; PAUKNEROVÁ, M.; RŮŽIČKA, K.; PFEIFFER, M.; VYBÍRAL, P. (2015) *Mezinárodní právo soukromé*, s. 58.

¹⁰ Belgie, Dánsko, Francie, Itálie, Lucembursko, Německo a Spojené království Velké Británie a Severního Irsku.

¹¹ Úmluva o přistoupení Řecké republiky z roku 1984, Úmluva o přistoupení Španělského království a Portugalské republiky z roku 1992, Úmluva o přistoupení Rakouské republiky, Finské republiky a Švédského království z roku 1997, Úmluva o přistoupení Bulharské republiky a Rumunska z roku 2005.

¹² Na základě Úmluvy o přistoupení České republiky, Estonska, Kypru, Lotyšska, Litvy, Maďarska, Polska, Slovinska a Slovenska k Úmluvě o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy otevřené k podpisu dne 19. června 1980.

¹³ Římská úmluva byla v českém právním řádu vyhlášena pod č. 64/2006 Sb. m. s. a č. 21/2007 Sb. m. s.

¹⁴ Belgie, Nizozemí a Lucembursko

¹⁵ GIULIANO, M.; LAGARDE, P. *Report on the Convention on the law applicable to contractual obligations*, 1980, OJ C 282, s. 4.

¹⁶ GIULIANO, M.; LAGARDE, P. (1980), *Rome Convention report*, s. 4-5.

Římská úmluva byla otevřena k podpisu dne 19. června 1980 a vstoupila v platnost dne 1. dubna 1991, po ratifikaci všemi sedmi signatáři.¹⁷ V roce 1988 byly podepsány dva protokoly k Římské úmluvě, které však vstoupily v platnost až 1. srpna 2004.¹⁸

V čl. 18 Římská úmluva obsahuje pravidlo o výkladu. Ten stanoví, že při výkladu Římské úmluvy je třeba přihlídnout k mezinárodní povaze norem v ní obsažených a k vůli smluvních států dosáhnout jednoty výkladu a aplikace těchto norem. Toto pravidlo o výkladu mělo zabránit tomu, aby byla Římská úmluva vykládána a aplikována soudy různých států rozdílně, čímž by došlo k nenaplnění jednoho z hlavních cílů Římské úmluvy.¹⁹

Na základě čl. 18 Římské úmluvy, protokolu k Římské úmluvě o výkladu²⁰ a protokolu k Římské úmluvě o přenesení pravomocí ve věci výkladu²¹ měl být zajištěn jednotný výklad Římské úmluvy. Dle těchto protokolů, které vstoupily v platnost 1. srpna 2004, má SDEU pravomoc rozhodovat o výkladu Římské úmluvy. Nejvyšším soudům smluvních států a soudům signatářů působícím jako odvolací soudy protokoly umožňují vyžádat si od SDEU rozhodnutí o předběžné otázce, pokud toto rozhodnutí předmětný soud považuje za nezbytné k vynesení svého rozsudku.

1.2. Nařízení Řím I

Již od roku 2001, po uveřejnění Sdělení o evropském smluvním právu,²² se na půdě Evropské komise vedly diskuze o převzetí Římské úmluvy do práva Společenství. Důvodem byla zejména snaha o změnu formy právního předpisu. Římská úmluva byla mezinárodní smlouvou mezinárodního práva, přičemž převzetím by došlo ke vzniku sekundárního předpisu práva Společenství. S tímto se, z pohledu Společenství, váže několik výhod, zejména pokud jde o výklad či použitelnost předpisu. Důvody a výhody přeměny Římské úmluvy byly shrnuty v Zelené knize.²³ Jsou jimi konzistence úpravy mezinárodního práva soukromého na evropské úrovni, autonomie a jednotnost výkladu napříč členskými státy a přistupování nových členských států k předpisu.

¹⁷ Belgie, Dánsko, Francie, Itálie, Lucembursko, Německo a Spojené království.

¹⁸ Musely být ratifikovány všemi smluvními státy.

¹⁹ Konkrétně snaha o sjednocení kolizních pravidel u smluvních závazkových vztahů s mezinárodním prvkem.

²⁰ První protokol o výkladu Úmluvy o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy, otevřené k podpisu v Římě dne 19. června 1980, Soudním dvorem Evropských společenství.

²¹ Druhý protokol o přenesení určitých pravomocí ve věci výkladu Úmluvy o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy, otevřené k podpisu v Římě dne 19. června 1980, na Soudní dvůr Evropských společenství.

²² Communication on European Contract Law of 2001.

²³ Green paper on the conversion of the Rome Convention of 1980 on the law applicable to contractual obligations into a Community instrument and its modernisation, s. 13-16.

I přes to, že Římská úmluva měla být vykládána autonomně a na základě protokolů mohly být podávány předběžné otázky k SDEU,²⁴ v praxi docházelo k nezanedbatelným rozdílům ve výkladu soudy členských států.²⁵ Převodem Římské úmluvy na nástroj společenství mělo být lépe dosaženo autonomie výkladu předpisu.

Během diskuzí o převzetí Římské úmluvy vyvstala i otázka nejvhodnější formy pro novou úpravu rozhodného práva pro smluvní závazkové vztahy. V úvahu přicházela forma nařízení nebo forma směrnice.²⁶ Forma směrnice i nařízení měla své výhody a nevýhody. Směrnice umožňuje členským státům jistou flexibilitu při implementaci směrnice do vnitrostátního práva, na druhou stranu by došlo ke vzniku různě velkých rozdílů mezi způsoby implementace u jednotlivých členských států. Forma nařízení by znamenala přímou použitelnost normy, a proto by byla zajištěna jednota úpravy ve všech členských státech.²⁷ Nařízení však státům neumožňuje žádnou úroveň flexibility.

Zelená kniha formou dotazníku prezentovala plán přeměny Římské úmluvy na normu Společenství. Evropská komise rozhodla, že forma nařízení bude pro tuto normu vhodnější, jelikož směrnice by nedokázala naplnit cíle plánované úpravy.²⁸ První návrh Nařízení Řím I byl prezentován jako transformace Římské úmluvy do nástroje Společenství. Členské státy však toto hodnocení zpochybňovaly a návrh Nařízení Řím I označovaly leckdy až za radikální. Tato radikálnost byla spatřována zejména v nové úpravě ochrany spotřebitele a použitelnosti imperativních norem.²⁹

1.2.1. Vztah Nařízení Řím I k jiným předpisům

Vztah Nařízení Řím I k jiným právním předpisům je výslovně řešen v čl. 23 až 25 Nařízení Řím I. Čl. 23 se zabývá vztahem Nařízení Řím I k ostatním ustanovením práva Evropské unie (dále také „EU“), čl. 24 vztahem k Římské úmluvě a čl. 25 vztahem ke stávajícím mezinárodním úmlouvám. Vztah k vnitrostátním předpisům členských států není v Nařízení Řím I výslovně zmíněn. Tento vztah vyplývá z ustálené judikatury SDEU. Prvním rozhodnutím, které se problematikou zabývalo, byl rozsudek SDEU ve věci *Flaminio Costa v. E.N.E.L.*³⁰ Dle tohoto rozsudku se přímo použitelné normy komunitárního práva (nařízení) použijí přednostně

²⁴ Avšak jen soudy odvolacími a nejvyššími.

²⁵ BŘÍZA, P. *Volba práva a volba soudu v mezinárodním obchodě*, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, s. 19-20.

²⁶ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Římská úmluva a Nařízení Řím I, komentář v širších souvislostech evropského a mezinárodního práva soukromého*, 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 8.

²⁷ Členské státy by normu netransponovaly do vnitrostátních právních řádů.

²⁸ Forma směrnice by vytvořila rozdíly mezi úpravami členských států a tím snížila právní jistotu.

²⁹ BĚLOHLÁVEK, A. J. (2009) *Nařízení Řím I, komentář*, s. 9-10.

³⁰ Rozsudek SDEU ze dne 15. července 1964, 6/64 ve věci *Flaminio Costa v. E.N.E.L.*

před vnitrostátními předpisy. Důvodem je skutečnost, že přistoupením k EHS (nyní EU) státy omezily nebo přenesly některé své svrchované pravomoci na Společenství. Státy nemohou později jednostranně omezit použitelnost práva Společenství. Dle čl. 189 Smlouvy o založení Evropského hospodářského společenství jsou nařízení závazná a přímo použitelná ve všech členských státech.³¹ Pokud by jednotlivé členské státy mohly pozdějším vnitrostátním předpisem omezit či zrušit účinky nařízení, pozbylo by ustanovení čl. 189 veškerého smyslu.

Čl. 23 Nařízení Řím I upřesňuje vztah Nařízení Řím I a ostatních ustanovení práva Evropské unie. Tento článek stanoví, že není Nařízením Řím I dotčeno použití ustanovení práva Evropské unie, které ve zvláštních oblastech stanoví kolizní normy pro smluvní závazkové vztahy.³² Zároveň čl. 23 stanoví výjimku pro čl. 7, který se zabývá pojistnými smlouvami. Výjimka je dána z důvodu snahy sjednotit v Nařízením Řím I kolizní úpravu pojistných smluv, která je obsažena v několika směrnicích.³³ Nařízení Řím I v čl. 23 však zohledňuje pouze kolizní normy, nikoliv hmotněprávní úpravu obsaženou v komunitárních předpisech. Pokud komunitární předpis obsahuje hmotněprávní úpravu, není v konfliktu s úpravou Nařízení Řím I.³⁴ Takový hmotněprávní předpis by byl použitelný, pokud by rozhodným právem dle Nařízení Řím I bylo právo členského státu EU. Na základě čl. 23 Nařízení Řím I se přednostně aplikuje kolizní úprava obsažená v jiných předpisech Evropské unie, např. ve směrnicích, pokud takové předpisy obsahují (vůči Nařízením Řím I) úpravu zvláštní. Dle Bělohlávka tato zvláštní ustanovení nejsou Nařízením Řím I potlačena, zároveň však zvláštní ustanovení v plném rozsahu nebrání použití Nařízení Řím I.³⁵ Zvláštní ustanovení pouze nahradí ta ustanovení Nařízení Řím I, která jsou s nimi v rozporu.

Čl. 24 Nařízení Řím I upravuje vztah k Římské úmluvě. Římská úmluva je Nařízením Řím I v členských státech nahrazena. Výjimkou jsou území členských států, které spadají do působnosti Římské úmluvy, a na která se Nařízení Řím I v souladu s čl. 299 SES nevztahuje.³⁶ Těmi jsou například výsostné oblasti Spojeného království Akrotiri a Dhekelia na Kypru.³⁷ Zároveň zůstala Římská úmluva v platnosti v Dánském království, které se na základě

³¹ Nyní čl. 288 Smlouvy o fungování Evropské unie.

³² Např. čl. 6 odst. 2 Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993, o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách nebo čl. 22 odst. 4 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008, o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS.

³³ BĚLOHLÁVEK, A. J. (2009) *Nařízení Řím I, komentář*, s. 1835.

³⁴ MANKOWSKI, P. in MAGNUS, U.; MANKOWSKI, P. *Rome I Regulation – Commentary*, 1. vyd. Kolín nad Rýnem: Otto Schmidt, 2016, s. 846.

³⁵ BĚLOHLÁVEK, A. J. (2009) *Nařízení Řím I, komentář*, s. 1837.

³⁶ Znění čl. 299 SES v BĚLOHLÁVEK, A. J. (2009) *Nařízení Řím I, komentář*, s. 1870-1871.

³⁷ MANKOWSKI, P. in MAGNUS, U.; MANKOWSKI, P. (2016) *Rome I Regulation – Commentary*, s. 858.

Protokolu o postavení Dánska neúčastnilo přijímání Nařízení Řím I a zároveň pro Dánsko Nařízení Řím I není závazné ani použitelné.³⁸

Čl. 24 odst. 2 se zabývá odkazy na Římskou úmluvu. Všechny odkazy na Římskou úmluvu se v rozsahu, ve kterém byla nahrazena Nařízením Řím I, považují za odkazy na Nařízení Řím I. Podmínkou dle Bělohlávka je, že řešení nesmí být v zjevném rozporu se změnou v podstatě úpravy. V takovém případě by změna odkazu z Římské úmluvy na Nařízení Řím I nebyla logicky možná. U odkazů na Římskou úmluvu v judikátech či odborné literatuře je nutné posoudit skutkový a právní stav věci a zvážit případné změny mezi Římskou úmluvou a Nařízením Řím I.³⁹ V ustanoveních, která byla Nařízením Řím I doslovně převzata, by měly být obdobné otázky řešeny obdobně. U některých ustanovení, která doslovně neodpovídají Římské úmluvě, preambule k Nařízení Řím I stanoví, že není oproti Římské úmluvě zamýšlena žádná podstatná změna.⁴⁰ Tyto změny jsou většinou prováděny za účelem sjednocení terminologie v komunitárním právu.⁴¹ I u takových ustanovení by mělo být postupováno obdobně.

Vztah Nařízení Řím I k mezinárodním úmluvám, ať již dvoustranným či vícestranným, je upraven v čl. 25 Nařízení Řím I. Nařízení Řím I pro tyto potřeby zakotvuje rozdílný režim pro mezinárodní úmluvy, jejichž stranou je jeden nebo více členských států a zároveň alespoň jeden nečlenský stát a mezinárodní úmluvy, které jsou uzavřeny výlučně mezi dvěma či více členskými státy. Zda je alespoň jeden členský stát smluvní stranou úmluvy, je hodnoceno ke dni přijetí Nařízení Řím I.⁴²⁴³

Mezinárodní úmluvy, které nebyly uzavřeny výlučně mezi členskými státy a jejichž smluvní stranou je alespoň jeden členský stát, mají před Nařízením Řím I aplikační přednost. Členské státy měly v čl. 26 odst. 1 Nařízení Řím I dány povinnost oznámit seznam úmluv, dle čl. 25 odst. 1 Komisi do 17. června 2009. I po tomto datu mají členské státy povinnost oznámit vypovězení těchto smluv. Česká republika oznámila celkem devět mezinárodních smluv.⁴⁴

³⁸ Preambule k Nařízení Řím I, bod (46).

³⁹ BĚLOHLÁVEK, A. J. (2009) *Nařízení Řím I, komentář*, s. 1866.

⁴⁰ Preambule k Nařízení Řím I, bod (15) pro aplikaci kogentních norem při volbě cizího práva v jinak vnitrostátních vztazích a Preambule k Nařízení Řím I, bod (22) pro smlouvy o přepravě.

⁴¹ Preambule k Nařízení Řím I, bod (15).

⁴² 17. červen 2008.

⁴³ MANKOWSKI, P. in MAGNUS, U.; MANKOWSKI, P. (2016) *Rome I Regulation – Commentary*, s. 864.

⁴⁴ Smlouva mezi Československou socialistickou republikou a Socialistickou federativní republikou Jugoslávií o úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných a trestních (207/1964 Sb.), Smlouva mezi Československou socialistickou republikou a Mongolskou lidovou republikou o poskytování právní pomoci a o právních vztazích v občanských, rodinných a trestních věcech (106/1978 Sb.), Smlouva mezi Československou socialistickou republikou a Kubánskou republikou o vzájemné pomoci ve věcech občanských, rodinných a

Jelikož je časová působnost omezena ke dni přijetí Nařízení Řím I, je tím členským státům v podstatě znemožněno přijímání nových závazků v oblasti kolizních norem pro smluvní závazkové vztahy s mezinárodním prvkem formou mezinárodní úmluvy. Budoucí mezinárodní úmluvy sjednávané v oblasti věcné působnosti Nařízení Řím I může sjednávat jen Společenství.⁴⁵ Takto rozhodl SDEU již v rozsudku 22/70, podle kterého vstupem evropského předpisu přijatého za účelem dosažení cílů vymezených SFEU v jakékoliv formě (zde nařízení 543/69 o harmonizaci některých sociálních předpisů vztahujících se k silniční dopravě)⁴⁶ v platnost, přechází pravomoc ke sjednání mezinárodní úmluvy na Společenství.⁴⁷ Členské státy nemohou uzavírat mezinárodní úmluvy, které by byly v rozporu s evropskými předpisy, jinak by došlo k obcházení práva Společenství.

Pro mezinárodní úmluvy uzavřené výlučně mezi členskými státy platí odlišná pravidla. Čl. 25 odst. 2 Nařízení Řím I stanoví, že se Nařízení Řím I použije přednostně před takovými mezinárodními úmluvami. Jelikož Dánské království se pro účely Nařízení Řím I nepovažuje za členský stát,⁴⁸ úmluvy, jejichž stranou je i Dánské království, se budou posuzovat dle čl. 25 odst. 1 Nařízení Řím I.

1.3. ZMPS

Nejvýznamnějším vnitrostátním pramenem mezinárodního práva soukromého je zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém (ZMPS). Nabyl účinnosti dne 1.1.2014, spolu s rekodifikací soukromého hmotného práva.⁴⁹

Oblastí závazkových vztahů s mezinárodním prvkem se ZMPS zabývá v části čtvrté, konkrétně v Hlavě XI. V ustanovení § 84 uvádí, že se ZMPS omezuje na otázky, které nejsou upraveny předpisy evropského práva a mezinárodními smlouvami. I přes to, že se jedná o základní vnitrostátní pramen mezinárodního práva soukromého, je ZMPS v otázce určování rozhodného

trestních (80/1981 Sb.), Smlouva mezi ČSSR a SSSR o právní pomoci a právních vztazích ve věcech občanských, rodinných a trestních (95/1983 Sb.), Smlouva mezi Československou socialistickou republikou a Vietnamem o právní pomoci ve věcech občanských a trestních (98/1984 Sb.), Smlouva mezi Českou republikou a Ukrajinou o právní pomoci v občanských věcech (123/2002 Sb. m. s.), Smlouva mezi Českou republikou a Republikou Uzbekistán o právní pomoci a právních vztazích v občanských a trestních věcech (133/2003 Sb. m. s.), Budapešťská úmluva o smlouvách o přepravě zboží po vodních cestách (CMNI) (č. 32/2006 Sb. m. s.) a Úmluva o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční přepravě cestujících a zavazadel (CVR) (č. 91/2006 Sb. m. s.).

⁴⁵ BĚLOHLÁVEK, A. J. (2009) *Nařízení Řím I, komentář*, s. 1889.

⁴⁶ Vlastní překlad z anglického názvu nařízení.

⁴⁷ Rozsudek SDEU ze dne 14. října 1970, 22/70 ve věci Komise Evropských společenství v. Rada Evropské unie.

⁴⁸ Výjimkou jsou čl. 3 odst. 4 a čl. 7 Nařízení Řím I.

⁴⁹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník a zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech.

práva závazkových vztahů tzv. zbytkovou normou.⁵⁰ Je to proto, že přímo použitelné předpisy Evropské unie (nařízení) a některé mezinárodní smlouvy,⁵¹ jsou použitelné přednostně.

⁵⁰ KUČERA, Z.; PAUKNEROVÁ, M.; RŮŽIČKA, K.; PFEIFFER, M.; VYBÍRAL, P. (2015) *Mezinárodní právo soukromé*, s. 52.

⁵¹ Zejména Budapešťská úmluva o smlouvách o přepravě zboží po vodních cestách (CMNI) (č. 32/2006 Sb. m. s.) a Úmluva o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční přepravě cestujících a zavazadel (CVR) (č. 91/2006 Sb. m. s.).

2. Působnost Nařízení Řím I

2.1. Věcná působnost

Nařízení Řím I se vztahuje na smluvní závazkové vztahy podle občanského a obchodního práva v případě kolize právních řádů.⁵² Nařízení Řím I se nevztahuje zejména na věci daňové, celní či správní. V čl. 1 odst. 3 Nařízení Řím I je specifikováno, že se neaplikuje na dokazování a soudní řízení, aniž by však byl dotčen čl. 18 upravující důkazní břemeno. Nařízení Řím I dále v čl. 1 odst. 2 negativně vymezuje svoji věcnou působnost tím, že uvádí konkrétní oblasti občanského a obchodního práva, na které se nevztahuje.

Pro posouzení aplikovatelnosti Nařízení Řím I je klíčový výklad pojmu smluvní závazkový vztah. K tomuto pojmu existuje četná judikatura, která se pojmem sice zabývá v rámci čl. 5 odst. 1 Bruselské úmluvy o příslušnosti a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech ze dne 27. září 1968 (dále také „Bruselská úmluva“), ale tento výklad je použitelný i na Nařízení Řím I.⁵³ Výklad však není jednoznačný a jasný, SDEU se pojmem zabýval v několika rozhodnutích, ale pojem jasně nedefinoval.

Pojmu smluvní závazkový vztah se SDEU věnoval v rozhodnutí ve věci Jakob Handte v TMCS.⁵⁴ Toto rozhodnutí uvádí jako jeden z rozhodujících znaků smluvního závazkového vztahu dobrovolnost převzetí závazku, tedy dobrovolnost strany závazkového vztahu přistoupit na závazek v podobě plnění povinnosti.⁵⁵ V rámci tohoto řízení byla podána předběžná otázka k SDEU, zda vztah kupujícího a výrobce zboží, který není prodávajícím, je smluvní obligací. Žalobce v daném případě žádal náhradu škody způsobené výrobkem od výrobce. SDEU rozhodl, že takový vztah je mimosmluvním závazkem, jelikož výrobce na sebe závazek dobrovolně nepřevzal. Pro vznik smluvního závazkového vztahu je tedy rozhodující projev vůle takovou smlouvu uzavřít.

Dalším rozhodnutím ovlivňující pojem smluvního závazku v rámci Nařízení Řím I je Engler v Janus Versand.⁵⁶ V tomto řízení se paní Engler domáhala vyplacení výhry po Janus Versand. Paní Engler obdržela poukázku na vyplacení výhry s tím, že k jejímu vyplacení postačí společnosti poukázku zaslat zpět, což paní Engler (bez objednání zboží) učinila. Společnost

⁵² Nařízení Řím I., čl. 1 odst. 1.

⁵³ Jak lze dovodit z rozhodovací praxe Soudního dvora Evropské unie.

⁵⁴ Rozsudek SDEU ze dne 17. června 1992, C-26/91 ve věci Jakob Handte & Co. GmbH v. Traitements Mécanochimiques des Surfaces SA (TMCS).

⁵⁵ BĚLOHLÁVEK, A. J. (2009) *Nařízení Řím I, komentář*, s. 98.

⁵⁶ Rozsudek SDEU ze dne 20. ledna 2005, C-27/02 ve věci Petra Engler v. Janus Versand GmbH.

Janus Versand však odmítla částku vyplatit. V řízení byla podána předběžná otázka k SDEU, zda je vztah mezi paní Engler a společností Janus Versand smluvním závazkovým vztahem, nebo mimosmluvním závazkovým vztahem. SDEU dospěl k tomu, že společnost Janus Versand z vlastního podnětu zaslala jmenovitě paní Engler poukázku k vyplacení ceny, kterou paní Engler zdánlivě vyhrála a slib výhry přijala (zasláním poukázky zpět), a tím byl založen smluvní závazkový vztah.⁵⁷ Ze strany Janus Versand došlo k nabídce k uzavření smlouvy, kterou paní Engler akceptovala. Pokud situaci srovnáme s výše uvedeným kritériem pro smluvní závazek, dojdeme k závěru, že obě strany smlouvy projevily dobrovolnou vůli smlouvu uzavřít.

Z rozhodovací praxe SDEU tak lze ve většině případů dovodit, zda by měl být závazkový vztah označen za smluvní (aplikace Nařízení Řím I) či mimosmluvní (aplikace Nařízení Řím II). Jelikož je pojem smluvní, resp. mimosmluvní závazkový vztah vykládán autonomně, může nastat vcelku zajímavá situace, kdy pro potřebu Nařízení Řím I a určení rozhodného práva, bude závazkový vztah považován za smluvní, avšak v rámci rozhodného práva bude považován za mimosmluvní. Tato situace, kdy závazkový vztah bude pro použití Nařízení Řím I považován za smluvní, by však neměla ovlivnit použití rozhodného práva příslušným soudem, i kdyby to mělo znamenat zacházet se závazkovým vztahem v rámci tohoto práva jako s mimosmluvním.⁵⁸

Dalším důležitým znakem, který musí být pro aplikaci Nařízení Řím I naplněn je kolize právních řádů, jak vyžadováno čl. 1 odst. 1 Nařízení Řím I. Předpokladem kolize právních řádů je existence mezinárodního prvku v závazkovém vztahu.⁵⁹ Zároveň se musí jednat o mezinárodní prvek dostatečně významný. Mezinárodní prvek, jeho existence a jeho významnost musí být posuzována autonomně, bez ohledu na národní právní kvalifikaci. Národní úpravy mezinárodního práva soukromého se od sebe liší, a tak by se problematika mezinárodního prvku v různých členských státech mohla řešit odlišně. Cílem Nařízení Řím I je tyto odlišnosti přemostit. Mezinárodní prvek lze nalézt u subjektu právního vztahu,⁶⁰

⁵⁷ PLENDER, R.; WILDERSPIN, M. *The European Private International Law of Obligations*, 3. vyd. London: Thomson Reuters (Legal) Limited, 2009, s. 60.

⁵⁸ PLENDER, R.; WILDERSPIN, M. (2009), *The European Obligations*, s. 70.

⁵⁹ BĚLOHLÁVEK, A. J. (2009) *Nařízení Řím I, komentář*, s. 147.

⁶⁰ Například bydliště jednoho ze subjektů závazkového vztahu se nachází v jiném státě než ostatní okolnosti právního vztahu.

skutečnosti právně významné pro vznik nebo existenci právního vztahu, objektu právního vztahu⁶¹ nebo u akcesorického právního vztahu.^{62,63}

Dle Bělohlávka je extenzivní, tedy široké, pojetí mezinárodního prvku nezbytné k dosažení jednotného přístupu členských zemí k určování rozhodného práva na základě Nařízení Řím I. Úzké pojetí mezinárodního prvku by mohlo vyloučit aplikaci Nařízení Řím I a zmaření jím sledovaného cíle. Na druhou stranu zastává názor, že mezinárodní prvek musí být objektivního charakteru a není možné v čistě vnitrostátním vztahu uměle vytvořit mezinárodní prvek např. volbou cizího práva.⁶⁴ V tomto se přikláním spíše k názoru, který zastává Bříza.⁶⁵ Pro účely čl. 1 odst. 1 Nařízení Řím I může být kolize právních řádů způsobena volbou práva v jinak vnitrostátních právních vztazích. Vyplývá to z čl. 3 odst. 3 Nařízení Řím I. a bodu 15 preambule, ve kterých je právě situace volby práva v čistě vnitrostátních vztazích upravena. Nařízení Řím I tedy považuje volbu práva v ryze vnitrostátních vztazích za dostatečnou kolizi právních řádů. K tomuto blíže v kapitole o volbě práva.

2.2. Teritoriální působnost

Nařízení Řím I je přímo použitelnou normou sekundárního práva Evropské unie a zavazuje všechny členské státy Evropské unie.⁶⁶ Výjimkou je Dánské království, které je vázáno zvláštním protokolem č. 22 k Lisabonské smlouvě, který stanoví, že se Dánské království nezúčastní přijímání opatření navrhaných podle třetí části, hlavy V Smlouvy o Fungování Evropské Unie. Na základě tohoto protokolu není Dánské království Nařízením Řím I vázáno a dánské soudy budou nadále uplatňovat Římskou úmluvu.⁶⁷

Jak stanoveno v čl. 1 odst. 4 Nařízení Řím I, členským státem se rozumí každý členský stát, na který se vztahuje Nařízení Řím I. Tedy všechny členské státy kromě Dánska. Členským státem dle čl. 3 odst. 4 a čl. 7 je však myšlen každý členský stát, tedy včetně Dánska. K čl. 3 odst. 4 (použití kogentních ustanovení evropských předpisů v čistě evropských vztazích s volbou cizího práva) a čl. 7 (úprava pojistných smluv) blíže v dalších částech textu.

⁶¹ Například se jedná o nemovitou věc nacházející se v jiném státě než ostatní okolnosti právního vztahu.

⁶² Právní vztah, na kterém je závislý posuzovaný závazkový vztah se řídí právem jiného státu, než v jakém se nachází všechny ostatní okolnosti vztahu.

⁶³ BĚLOHLÁVEK, A. J. (2009) *Nařízení Řím I, komentář*, s. 150.

⁶⁴ BĚLOHLÁVEK, A. J. (2009) *Nařízení Řím I, komentář*, s. 165-166.

⁶⁵ BRÍZA, P. (2012) *Volba práva*, s. 29.

⁶⁶ Čl. 288 Smlouvy o Fungování Evropské Unie.

⁶⁷ BRÍZA, P. (2012) *Volba práva*, s. 18.

Nařízení Řím I má univerzální povahu.⁶⁸ Pokud je dána příslušnost a pravomoc soudu členského státu, tento soud bude Nařízení Řím I aplikovat i na smlouvy, které byly uzavřeny subjekty z nečlenských států na území nečlenského státu.⁶⁹ Jediné pojitko s členským státem by v takovém případě byla příslušnost a pravomoc soudu členského státu.

2.3. Časová působnost

Nařízení Řím I bylo přijato dne 17. června 2008 a vstoupilo v platnost dne 24. července 2008. Dle čl. 29 nařízení vstupuje v účinnost dne 17. prosince 2009. Čl. 26 je však výjimkou a vstupuje v účinnost již 17. června 2009. Nařízení Řím I se vztahuje na všechny smluvní závazkové vztahy v jeho působnosti, které byly uzavřeny 17. prosince 2009 a později.

Na smluvní závazkové vztahy s mezinárodním prvkem vzniklé od 1. července 2006 do 16. prosince 2009 se v českém právním řádu za účelem určení rozhodného práva aplikuje Římská úmluva a její ustanovení, pokud konkrétní smlouva spadá do její věcné a teritoriální působnosti. Na smlouvy uzavřené do použitelnosti Římské úmluvy, tedy do 30. června 2006, se aplikuje zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním.

⁶⁸ BĚLOHLÁVEK, A. J. (2009) *Nařízení Řím I, komentář*, s. 572.

⁶⁹ Neplatí pro soudy Dánského království.

3. Volba práva

Nařízení Řím I upravuje kolizní normy ve čl. 3 až 8. Čl. 3 a 4 obsahují obecná ustanovení, čl. 5 až 8 poté ustanovení speciální. Čl. 3 upravuje obecnou volbu práva, čl. 4 obsahuje úpravu určování rozhodného práva při absenci volby. Struktura úpravy odpovídá tomu, že možnost volby je v preambuli Nařízení Řím I označena za základ systému kolizních norem v oblasti smluvních závazkových vztahů.⁷⁰ Nařízení Řím I předpokládá volbu rozhodného práva stranami. Pro případy, kdy si strany rozhodné právo nezvolily, obsahuje Nařízení Řím I jiné obecné hraniční určovatele v čl. 4, který bude hlavním tématem další kapitoly. Čl. 5 až 8 upravují některé zvláštní druhy smluv, a to smlouvy o přepravě, spotřebitelské smlouvy, pojistné smlouvy a individuální pracovní smlouvy.

Volba práva je projevem zásady autonomie vůle, která smluvním stranám umožňuje sjednat si obsah smlouvy dle svého uvážení. Smluvní volnost stran, a tedy i možnost volby práva, však není neomezená. Podmínky volby práva jsou určeny vnitrostátními normami.⁷¹ Nygh tímto vyjádřením rozumí normy aplikovatelné u národního soudu, tedy nejen normy vnitrostátního původu, ale i použitelné normy nadnárodního původu.

Předvídatelnost a právní jistota jsou také volbou práva ovlivněny. Volbou práva si strany určí konkrétní rozhodné právo na základě vlastní vůle. Pokud strany smlouvy provedly volbu práva, bude v případném sporu zejména posouzena platnost a účinnost takové volby a nebude nutné přistupovat k určení rozhodného práva dle dalších hraničních určovatelů. Výjimku z takového postupu mohou představovat konkrétní omezení volby práva.⁷² Volbou tedy smluvní strany minimalizují míru svoji právní nejistoty, jelikož rozhodné právo pro smlouvu je jasně a konkrétně určeno. Pro smluvní strany je obecně důležité, že je rozhodné právo pro smlouvu postaveno na jisto. Jak vyplývá i z mé osobní zkušenosti z praxe, smluvní strany často do smluv inkorporují volbu práva i ve vztazích, které nemají evidentní mezinárodní prvek, aby dosáhly co nejvyšší míry právní jistoty. Např. jsem se v praxi setkal se smlouvou o nájmu bytu, nacházejícím se v České republice, mezi českou společností jako pronajímatelem, a českým nájemcem, ve které byla obsažena doložka o volbě českého práva. České právo by v takovém případě bylo právem rozhodným i bez učiněné volby práva. Smluvní strany i přes to volbu práva do smlouvy zahrnuly.

⁷⁰ Preambule Nařízení Řím I, bod (11).

⁷¹ NYGH, P. *Autonomy in International Contracts*, 1. vyd. Oxford: Oxford University Press, 1999, s. 258-259.

⁷² Např. čl. 6 odst. 2. U spotřebitelských smluv je nutné určit právo rozhodné dle čl. 6 odst. 1 za účelem ochrany spotřebitele.

Volba práva se dělí na kolizní volbu práva a materiální volbu práva. Kolizní volbou práva je určeno právo pro celou smlouvu nebo její část. Toto právo se na smlouvu aplikuje stejným způsobem, jakým by bylo použito právo určené při absenci volby práva.⁷³ Materiální volba práva není volbou práva v pravém slova smyslu.⁷⁴ Spíše lze hovořit o úpravě právního vztahu v rámci dispozitivních norem jiného právního řádu. Tento právní řád je určen na základě kolizních norem použitelných při absenci volby práva. Jedná se tedy o odkaz na právní řád za účelem odklonu od právních norem jiného práva, od kterých se lze odchýlit. Kogentní normy nezvoleného právního řádu se však nadále uplatní a materiální volbou práva nejsou dotčeny. Nařízení Řím I volbu práva omezuje na pouhou materiální volbu např. v čl. 3 odst. 3, který se vztahuje na závazkové vztahy, u kterých se všechny prvky pro situaci významně⁷⁵ nacházejí v jedné zemi.

Volbu práva lze také dělit na neomezenou a omezenou. Smluvní strany mají obecně při volbě práva úplnou smluvní volnost.⁷⁶ Omezeny jsou jen, pokud tak stanoví Nařízení Řím I pro konkrétní případy, nebo zvláštní právní předpis, který se použije přednostně před Nařízením Řím I.⁷⁷ Neomezená volba práva představuje možnost zvolit si jakýkoli platný právní řád. Volba práva však může být omezena kolizně nebo materiálně, na úrovni hmotného práva.

Kolizním omezením volby práva je např. čl. 5 odst. 2 Nařízení Řím I, který stranám přepravní smlouvy omezuje volbu práva pouze na určité právní řády, od kterých se strany závazku nemohou odchýlit. Materiální omezení volby práva neboli omezení hmotněprávní neomezuje volbu práva jako takovou. Strany si mohou zvolit jakékoliv rozhodné právo, avšak na závazkový vztah se zároveň použijí normy jiného právního řádu. Jako příklad můžeme uvést omezení za účelem ochrany spotřebitele v čl. 6 odst. 2 Nařízení Řím I. Spotřebiteli v takovém případě náleží ochrana, která je mu dána předpisy právního řádu, který by byl použitelný pro daný závazkový vztah, pokud by nedošlo k volbě práva. Konkrétním omezením volby práva v rámci Nařízení Řím I bude věnována zvláštní kapitola.

3.1. Náležitosti volby práva

⁷³ V souladu s čl. 12 Nařízení Řím I.

⁷⁴ KUČERA, Z.; PAUKNEROVÁ, M.; RŮŽIČKA, K.; PFEIFFER, M.; VYBÍRAL, P. (2015) *Mezinárodní právo soukromé*, s. 127.

⁷⁵ Kromě volby práva jiné země.

⁷⁶ VAN CALSTER, G. *European Private International Law*, 1. vyd. Oxford - Portland: Hart Publishing, 2013, s. 132.

⁷⁷ BĚLOHLÁVEK, A. J. (2009) *Nařízení Řím I, komentář*, s. 586.

I přesto, že je volba práva dle Nařízení Řím I obecně neomezená, pro platnou a účinnou volbu práva je třeba splnit základní náležitosti takové volby. Naplnění základních náležitostí, a tedy i platnost a účinnost volby práva, bude v případném sporu zkoumána primárně. Je totiž esenciální, aby bylo zjištěno rozhodné právo použitelné na smluvní vztah. Okamžik, ke kterému je naplnění základních náležitostí zkoumáno, není Nařízením Řím I jasně určen. Splnění náležitostí volby práva by mělo být dle Břízy zkoumáno k okamžiku uzavření dohody o volbě práva, případně k okamžiku změny takové dohody.⁷⁸ Fixace okamžiku, ke kterému se zkoumá, zda byla volba práva učiněna platně, je v zájmu předvídatelnosti práva a právní jistoty stran závazkového vztahu. Jelikož strany smlouvy nemohou vždy ovlivnit okolnosti nastalé po učinění volby práva, zkoumání platnosti volby k okamžiku uzavření dohody o volbě práva je dle mého názoru logické.

Volbu práva činí strany na základě dohody všech stran předmětného závazkového vztahu. Taková dohoda o volbě práva je samostatnou dohodou, která není závislá na smlouvě, pro kterou je právo voleno.⁷⁹ Volba práva je od zbytku smlouvy oddělitelná. Tím je zajištěno, že v důsledku neplatnosti dohody o volbě práva nenastává neplatnost celé smlouvy. Pro smlouvu by se, v případě neplatně či neúčinně učiněné volby práva, určilo rozhodné právo na základě jiného hraničního určovatele. Platnost a účinnost dohody o volbě práva se bude posuzovat, na základě čl. 10 Nařízení Řím I, dle práva, které si smluvní strany v takové dohodě zvolily.⁸⁰ Ustanovením čl. 3 odst. 5 Nařízení Řím I v kombinaci s čl. 10 je tak vytvořena fikce platnosti volby práva.

Volba práva dle čl. 3 odst. 1 Nařízení Řím I nemusí být ve všech případech učiněna výslovně. Pokud není vyjádřena výslovně, musí jasně vyplývat z ustanovení smlouvy nebo z okolností případu. Zároveň se však musí jednat o volbu práva skutečnou, reálně učiněnou stranami, avšak nevyjádřenou výslovně. Mlčky učiněnou volbou práva není myšlena volba hypotetická. Nestačí, pokud objektivní okolnosti naznačují, že k volbě práva došlo, strany závazkového vztahu skutečně subjektivně tuto volbu musely učinit.⁸¹ Zjištění volby práva, která nebyla vyjádřena výslovně, je tak často problematické. Vůlí účastníků, resp. účastníka, může být volbu práva neučinit, i když by objektivní okolnosti volbu naznačovaly. V praxi se může objevit případ, kdy jedna strana závazku se domnívá, že bylo pro závazkový vztah nevýslovně zvoleno rozhodné právo, ale druhá strana závazkového vztahu neměla v úmyslu takovou volbu práva

⁷⁸ BŘÍZA, P. (2012) *Volba práva*, s. 26.

⁷⁹ BĚLOHLÁVEK, A. J. (2009) *Nařízení Řím I, komentář*, s. 596.

⁸⁰ Čl. 3 odst. 5 Nařízení Řím I.

⁸¹ BŘÍZA, P. (2012) *Volba práva*, s. 40-41.

učinit. V takovém případě by nedošlo k platné a účinné volbě práva, jelikož chybí konsenzus stran.

Volbu práva je vždy vhodné vyjádřit výslovně. Pokud k tomu však z jakéhokoliv důvodu nedojde a strany závazkového vztahu skutečně zamýšlely volbu práva učinit, je na uvážení soudu, zda taková volba práva jasně vyplývá z okolností případu a z ustanovení smlouvy. Pro případ takového uvážení, má soud dle bodu (12) preambule k Nařízení Řím I vzít v úvahu volbu stran o soudu příslušném k rozhodování případného sporu vzniklého ze závazkového vztahu. Volba soudu učiněná stranami však není vždy jasně učiněnou volbou rozhodného práva.⁸² Volba příslušného soudu je jen jedním z mnoha hledisek, která bude soud v takovém případě hodnotit. Ve většině případů strany smlouvy při volbě soudu zamýšlely i volbu práva země soudu. Je totiž praktické, pokud případný spor rozhoduje soud podle svého práva.⁸³ Myslím si, že volba soudu je nejsilnějším ukazatelem mlčky učiněné volby práva.

Příkladem dalších okolností, které by mohly vést k rozhodnutí o nevýslovně provedené volbě práva, je např. odkaz na právní předpisy jednoho právního řádu. Záleží však na rozsahu a účelu takového odkazu. Odkaz na předpis právního řádu může být učiněn za účelem definice určitého institutu. Takový odkaz je nutné samostatně nehodnotit jako učiněnou volbu práva.⁸⁴ Strany odkazem mohou sledovat definici institutu, který jimi předpokládané rozhodné právo nezná. Není vždy úmyslem smluvních stran takovým odkazem zvolit rozhodné právo.

Pokud jsou se smlouvou spojeny dva právní řády, přičemž podle jednoho z těchto právních řádů je smlouva platná a účinná a dle druhého není, je možné předpokládat volbu prvního právního řádu.⁸⁵ Smluvní strany totiž uzavřením smlouvy sledují naplnění takové smlouvy. Pokud by se smlouva řídila druhým právem, nedošlo by k naplnění vůle stran, jelikož by jejich ujednání nebyla platná.

Pro posouzení, zda byla učiněna volba práva, bude soud vycházet i z okolností uzavření předmětné smlouvy. Je možné, že strany o volbě práva jednaly a neměly žádných námitek, avšak ve znění smlouvy není výslovná volba práva z jakéhokoliv důvodu obsažena. Taková skutečnost by byla silnou indicií značící uzavření dohody o volbě práva mlčky.⁸⁶

⁸² VAN CALSTER, G. (2013) *European PIL*, s. 132.

⁸³ MANKOWSKI, P. in MAGNUS, U.; MANKOWSKI, P. (2016) *Rome I Regulation – Commentary*, s. 143.

⁸⁴ HILL, J.; CHONG, A. (2010) *International Commercial Disputes*, s. 515.

⁸⁵ STONE, P. (2014) *EU PIL*, s. 299.

⁸⁶ BĚLOHLÁVEK, A. J. (2009) *Nařízení Řím I, komentář*, s. 597.

Při posuzování mlčky provedené volby práva však soud zohledňuje všechny indicie, které by takovou volbu práva mohly naznačovat. Je možné, že samostatně žádná taková okolnost nezaloží jasně vyplývající volbu práva, ale při zhodnocení všech skutečností dojde soud k závěru, že volba práva z okolností jasně vyplývá. Nebo naopak strany např. učiní volbu soudu, avšak z jejich dalšího chování a z dalších ujednání smlouvy vyplývá, že takovou volbou nezamýšlely zvolit i rozhodné právo.

Další otázkou, která vyvstává při volbě práva, je, co je myšleno pojmem právo v čl. 3 odst. 1 Nařízení Řím I.⁸⁷ Mohou si strany smluvního závazku zvolit jako rozhodné právo pouze právní řád nějakého státu, nebo mohou zvolit např. nestátní normy či mezinárodní úmluvy? Strany si mohou zvolit pouze právní řád státní.⁸⁸ Hlavním argumentem pro tento názor je bod (13) preambule, který uvádí, že Nařízení Řím I nebrání stranám závazku začlenit do smlouvy nestátní normy formou odkazu.⁸⁹ Zavedením speciální formy začlenění nestátních norem do smlouvy Nařízení Řím I vylučuje možnost volby nestátních norem dle čl. 3. Pokud by to Nařízení Řím I umožňovalo, preambule by neupravovala specifický postup při jejich inkorporaci do smlouvy.

Strany smluvního závazkového vztahu tedy mohou určit rozhodné právo a zároveň v rámci dispozitivní úpravy tohoto právního řádu mohou odkázat na nestátní normy. Aplikace nestátních norem tak není možná v kolizní rovině, ale jen v rovině hmotněprávní.⁹⁰ Takováto volba, jak zmíněno v předchozí kapitole, je volbou materiální. Nejedná se o volbu práva v pravém slova smyslu, ale o odloučení se od dispozitivních norem právního řádu odkazem na jiné, v tomto případě nestátní, právo.

Strany smlouvy si mohou právo zvolit kdykoliv za trvání smluvního vztahu, a to dle čl. 3 odst. 2. Strany na základě tohoto ustanovení mohou zvolené právo zároveň kdykoliv změnit. Omezením pro okamžik volby práva mohou být jen vnitrostátní procesní předpisy. V českém právním řádu taková pravidla nejsou obsažena, ale v případném soudním sporu by bylo na uvážení soudu, zda změnu volby práva povolit.⁹¹ Změny volby práva, ať už v jakémkoliv okamžiku po uzavření smlouvy, se však, dle čl. 3 odst. 2, nedotknou formální platnosti uzavřené smlouvy. Zároveň se taková změna volby práva nemůže negativně dotknout práv třetí strany.

⁸⁷ Smlouva se řídí právem, které si strany zvolí.

⁸⁸ ROGERSON, P. (2013) *Conflict of Laws*, s. 300-301.

⁸⁹ Příkladem nestátního práva může být právo Šaría nebo Lex Mercatoria.

⁹⁰ ROZEHNALOVÁ, N. *Nestátní právo před českými soudy*, s. 7. Dostupné na <https://www.law.muni.cz/sborniky/dp08/files/pdf/mezinaro/rozehnalova.pdf>.

⁹¹ BRÍZA, P. (2012) *Volba práva*, s. 51.

Smluvní strany mohou, na základě čl. 3 odst. 1 věta druhá, zvolit rozhodné právo pro celou smlouvu či pro její část. Tímto mohou docílit rozštěpení smlouvy na části a pro každou část zvolit jiné rozhodné právo.⁹² Smluvní strany tedy mohou zvolit rozhodné právo pro celou smlouvu. Mohou ale také zvolit rozhodné právo pro část smlouvy a pro zbytek smlouvy rozhodné právo nezvolit, a tudíž by se postupovalo dle ustanovení pro určení rozhodného práva dle Nařízení Řím I. Nebo také mohou zvolit rozhodné právo pro část smlouvy a pro další část smlouvy zvolit právo jiné.⁹³ Smluvní strany mohou zvolit rozdílná práva jen pro oddělitelné části smluv, a to za předpokladu, že nebude docházet k rozporu mezi těmito právními řády.⁹⁴ Jak bylo výše uvedeno, volba práva je jednou z oddělitelných částí smlouvy. Strany si tedy mohou zvolit dohodou právo rozhodné pro smlouvu a pro dohodu o volbě práva zvolit jiné právo. Dle mého názoru pro většinu smluv nemá štěpení práva zásadní význam a zároveň činí smlouvu a určování i aplikaci rozhodného práva složitější.

3.2. Platnost volby práva

Volba práva bude soudem zprvu posuzována na základě práva místa soudu. Jakmile právo místa soudu volbu práva, ať již tamního či cizího, umožňuje, bude soud posuzovat její platnost. U smluv, na které se vztahuje Nařízení Řím I, bude volba práva na jeho základě umožněna.⁹⁵ Platnost volby práva bude poté posuzována zejména na základě čl. 3 Nařízení Řím I.

Čl. 3 odst. 5 Nařízení Řím I uvádí, že platnost a existence souhlasu smluvních stran s volbou práva bude posuzována dle čl. 10, 11 a 13 Nařízení Řím I. Pro posouzení platnosti a existence souhlasu se bude dle čl. 10 odst. 1 aplikovat právo země, které by bylo aplikováno na smlouvu, kdyby byla smlouva nebo její ustanovení platné. Pro posouzení volby práva ve smlouvě obsažené bude tedy postupováno dle práva touto volbou určeného. Čl. 10 odst. 1 Nařízení Řím I takto předchází argumentačnímu kruhu, který by mohl v určitých případech nastat. Dokud by nebylo určené rozhodné právo, nemohla by se posoudit platnost smlouvy a tím pádem ani platnost volby práva, která rozhodné právo určuje.

Jelikož Nařízení Řím I umožňuje stranám zvolit si rozdílné právo pro různé části smlouvy, mohou si strany pro posouzení platnosti volby práva zvolit právo odlišné od práva zvoleného pro zbytek smlouvy. Speciální situace by mohla nastat v případě, kdy si strany zvolí více práv rozhodných pro různé části smlouvy, ale nespecifikují, jakým právním řádem se řídí ustanovení

⁹² Tzv. *dépeçage*.

⁹³ BĚLOHLÁVEK, A. J. (2009) *Nařízení Řím I, komentář*, s. 595.

⁹⁴ VAN CALSTER, G. (2013) *European PIL*, s. 134.

⁹⁵ BRÍZA, P. (2012) *Volba práva*, s. 54-55.

o volbě práva. V takovém případě bude muset soud zkoumat, zda nedošlo k nevýslovné volbě práva pro ustanovení o volbě práva, či jaké právo je použitelné na základě čl. 4 Nařízení Řím I.⁹⁶

Čl. 10 odst. 2 obsahuje ustanovení pro ochranu smluvní strany, která tvrdí, že souhlas s volbou práva nevyslovila. V takovém případě se může odvolat na právo země, v níž se nachází obvyklé bydliště této smluvní strany. Odvolání se na právo země, v níž se nachází obvyklé bydliště smluvní strany, je však možné jen za předpokladu, že z okolností případu vyplývá, že by bylo nepřiměřené posuzovat existenci souhlasu s volbou práva podle čl. 10 odst. 1 Nařízení Řím I. Taková situace může nastat pokud na nabídku volby práva jedné smluvní strany druhá smluvní strana nereaguje, přičemž dle zvoleného práva toto mlčení značí souhlas s nabídkou a tedy souhlas s volbou práva, avšak dle práva místa obvyklého bydliště druhé smluvní strany značí nesouhlas s takovou nabídkou.⁹⁷ Smluvní strana se v takovém případě může dovolat neznalosti jí cizího práva.

Čl. 11 Nařízení Řím I upravuje formální platnost, přičemž se dle něj na základě čl. 3 odst. 5 posoudí i formální platnost volby práva. Jelikož Nařízení Řím I stanoví neformálnost volby práva, volba práva je oddělitelným a zvláštním ustanovením nezávislým na smlouvě a rozhodným právem pro posouzení formálnosti volby práva může být několik právních řádů (specifikováno dále), bude mít rozhodné právo na formálnost volby práva pouze minimální vliv.⁹⁸

Formální platnost u smlouvy, která byla uzavřena stranami nacházejícími se ve stejné zemi, se bude posuzovat dle práva této země a práva, kterým se smlouva řídí, a to na základě čl. 11 odst. 1. Postačí přitom, pokud smlouva splňuje formální platnost vyžadovanou pouze jedním z těchto právních řádů. U smlouvy, která je sjednána mezi smluvními stranami nacházejícími se při uzavření v různých zemích, přichází v úvahu pro posouzení formální platnosti ještě více právních řádů. Jsou jimi právní řád, kterým se smlouva řídí, právní řád místa, kde se nachází jedna ze smluvních stran a právní řád místa, kde měla jedna ze smluvních stran obvyklé bydliště. Znovu postačí, pokud bude požadovaná forma naplněna jen v rámci jednoho z těchto až pěti právních řádů.⁹⁹ Tímto postupem je zajištěno, že smlouva bude po formální stránce spíše platná než neplatná. Nařízením Řím I je z pohledu formálnosti smlouvy smluvním stranám dána

⁹⁶ BŘÍZA, P. (2012) *Volba práva*, s. 60.

⁹⁷ BOGDAN, M. (2012) *Concise Introduction*, s. 138.

⁹⁸ BŘÍZA, P. (2012) *Volba práva*, s. 62.

⁹⁹ Čl. 11 odst. 2 Nařízení Řím I.

vysoká míra volnosti, jelikož pro její posouzení je příslušných několik právních řádů a postačí naplnění požadavků jednoho z nich.

Ustanovení čl. 11 odst. 1 a 2 se nepoužijí na smlouvy posuzované dle čl. 6 Nařízení Řím I.¹⁰⁰ U spotřebitelských smluv je právo rozhodné pro posouzení formální platnosti smlouvy právo obvyklého bydliště spotřebitele. Spotřebiteli tak náleží vyšší stupeň ochrany, jelikož se bude aplikovat právo spotřebiteli nejbližší.

Čl. 13 Nařízení Řím I upravuje případnou nezpůsobilost jedné ze smluvních stran. Nezpůsobilost je upravena pro případ, kdy se smluvní strany v okamžiku uzavření smlouvy nacházejí ve stejné zemi a obě smluvní strany jsou k uzavření smlouvy dle práva této země způsobilé. Smluvní strana, která je dle jiného právního řádu k uzavření této smlouvy nezpůsobilá, se může na svoji nezpůsobilost odvolávat, pouze pokud druhá smluvní strana o této nezpůsobilosti věděla, nebo nevěděla z nedbalosti. Toto ustanovení platí pro celou smlouvu, ale i pro volbu práva jako oddělitelnou část smlouvy či dokonce smlouvu separátní. Tímto ustanovením je chráněna dobrá víra strany neznalé nezpůsobilosti druhé smluvní strany.

3.3. Omezení volby práva

Autonomie vůle stran v podobě volby práva je omezována na základě zájmů třetích osob nebo obecných zájmů.¹⁰¹ Nařízení Řím I v konkrétních případech volbu práva omezuje různými způsoby. Volbu práva omezuje v čl. 3 odst. 3 a 4 pro situace, jejichž jediným mezinárodním prvkem je volba cizího práva, resp. situace, jejichž jediným prvkem cizím Společenství, je volba práva nečlenského státu. Další omezení volby práva jsou zakotvena v čl. 5 až 8, a to pro jednotlivé smluvní druhy těmito články upravené. Volba práva však může být omezena i aplikací imperativních ustanovení dle čl. 9 Nařízení Řím I nebo výhradou veřejného pořádku dle čl. 21 Nařízení Řím I.

Čl. 3 odst. 3 Nařízení Řím I omezuje volbu práva v případě, kdy se všechny prvky pro případ významné nachází v jiné zemi, než jejíž právo bylo zvoleno. Jedná se o případy, ve kterých nenalezneme jiný relevantní mezinárodní prvek než volbu práva cizí země. Takovou volbou práva, pokud by nebyla nikterak omezena, by mohlo být obcházeno právo a docíleno tzv.

¹⁰⁰ Spotřebitelské smlouvy.

¹⁰¹ CORDERO-MOSS, G. in FERRARI, F.; FERNÁNDEZ ARROYO, D. P. *Private International Law, Contemporary Challenges and Continuing Relevance*, 1. vyd. Cheltenham - Northampton: Edward Elgar Publishing, 2019, s. 99.

podvodu v právu (*fraud in law*).¹⁰² Z tohoto důvodu čl. 3 odst. 3 omezuje volbu práva tak, že takovou volbou práva nejsou dotčena kogentní ustanovení (ustanovení, od kterých se nelze smluvně odchýlit) práva země, ve které se nachází všechny relevantní prvky smlouvy. Volba práva je tak redukována na tzv. materiální volbu práva. Smluvní strany se takovou volbou v podstatě odkazem na jiný právní řád odchylují od dispozitivních ustanovení právního řádu země, v níž se nachází všechny relevantní prvky. Taková volba práva se však jen těžko může označit za volbu práva, spíše se jedná o smluvní odchýlení od dispozitivních norem.

Dle Rozehnalové však volbu práva dle čl. 3 odst. 3 nelze činit u čistě vnitrostátních smluvních závazkových vztahů.¹⁰³ Argumentem pro takový závěr je znění čl. 1 odst. 1 Nařízení Řím I, který vymezuje věcnou působnost Nařízení Řím I tak, že se použije v případě kolize právních řádů. S takovým výkladem nesouhlasím a kloním se k argumentům Břízy, že kolize právních řádů vyžadovaná čl. 1 odst. 1 může být způsobena subjektivní volbou práva stranami závazku.¹⁰⁴ Tomu nasvědčuje i existence výslovné úpravy čl. 3 odst. 3 a preambule, konkrétně bodu (15). Nejedná se však o volbu práva v pravém slova smyslu, ale o materiální volbu práva. V takovém případě, na rozdíl od situace, kdy strany odchýlení od dispozitivních ustanovení učiní výslovně (bez odkazu) v rámci smlouvy, je soud povinen zkoumat cizí právo za účelem zjištění odchylek.

Obdobné omezení volby práva obsahuje čl. 3 odst. 4 Nařízení Řím I. Jedná se o případ, kdy se všechny prvky pro situaci významné nacházejí v jednom nebo více členských státech a strany závazkového vztahu učiní volbu práva nečlenského státu. V takovém případě je volba práva omezena tak, že jí nejsou dotčena kogentní ustanovení práva Společenství, případně v podobě, v jaké je právo Společenství provedeno v členském státě místa soudu. Například při implementaci směrnic na ochranu spotřebitele mohou členské státy poskytnout spotřebiteli ochranu vyšší, než je minimální standard určený směrnicí. Pokud stát místa soudu poskytuje spotřebiteli na základě implementace směrnice vyšší ochranu, bude aplikována míra ochrany poskytnutá právem státu místa soudu.¹⁰⁵ Obdobně jako v případě omezení volby práva v čl. 3 odst. 3 Nařízení Řím I, i v tomto případě se bude jednat o materiální volbu práva.

¹⁰² BŘÍZA, P. (2012) *Volba práva*, s. 46. Nebo také BĚLOHLÁVEK, A. J. (2009) *Nařízení Řím I, komentář*, s. 157.

¹⁰³ ROZEHNALOVÁ, N. *Závazky ze smluv a jejich právní režim (se zvláštním zřetelem na evropskou kolizní úpravu)*, 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 93-95.

¹⁰⁴ BŘÍZA, P. (2012) *Volba práva*, s. 28-29.

¹⁰⁵ HEISS, H. in FERRARI, F.; LEIBLE, S. *Rome I Regulation, The Law Applicable to Contractual Obligations in Europe*, 1. vyd. Mnichov: sellier. european law publishers, 2009, s. 5.

Nařízení Řím I dále omezuje volbu práva u jednotlivých vybraných smluvních druhů. V čl. 5, kterým jsou upraveny smlouvy o přepravě, je v odst. 2, druhém pododstavci, omezena volba práva pouze na právní řády užšího výběru zemí. Jedná se tedy o kolizní omezení volby práva. Volba práva je omezena na několik právních řádů, a to právní řád země, ve které má cestující obvyklé bydliště, ve které má dopravce obvyklé bydliště, ve které má dopravce místo ústřední správy, ve které se nachází místo odjezdu nebo ve které se nachází místo určení. Takové omezení volby práva sleduje ochranu cestujícího, jakožto slabší strany závazkového vztahu. Pokud by strany závazkového vztahu i přesto učinily volbu práva země, která není jednou ze zemí zmíněných v čl. 5 odst. 2 druhém pododstavci, byla by tato volba označena za neúčinnou a v případě sporu by muselo být určeno rozhodné právo jako při absenci volby práva.¹⁰⁶

V původním návrhu úpravy spotřebitelských smluv byla volba práva vyloučena a rozhodným právem bylo vždy právo obvyklého bydliště spotřebitele, a to i v situaci, kdy by bylo spotřebiteli volbou práva zlepšeno postavení. Určování rozhodného práva u spotřebitelských smluv by bylo velice zjednodušeno a soud by případně nemusel zkoumat vícero právních řádů, zejména pro posouzení kogentních norem právního řádu obvyklého bydliště spotřebitele. Tento návrh byl kritizován, a nakonec se neprosadil.¹⁰⁷ Volba práva je tedy umožněna i pro spotřebitelské smlouvy, avšak je omezena. Pro spotřebitelské smlouvy podle čl. 6 odst. 1 je zakotveno omezení v čl. 6 odst. 2. Jedná se o materiální omezení volby práva. Volba práva je omezena kogentními normami na ochranu spotřebitele právního řádu, který by byl na smlouvu použitelný, pokud by k volbě práva nedošlo. V tomto případě se jedná o zemi, v níž má spotřebitel obvyklé bydliště. Volba práva není omezena všemi kogentními normami, ale jen normami na ochranu spotřebitele. Zároveň však namísto takových norem může být použito normy zvoleného práva, pokud je taková norma pro spotřebitele příznivější.¹⁰⁸ Čl. 6 odst. 2 totiž stanoví, že spotřebitel nesmí být zbaven ochrany kogentních norem právního řádu svého obvyklého bydliště. Kogentní normy právního řádu obvyklého bydliště spotřebitele se aplikují, pouze pokud by zvolený právní řád v konkrétním případě spotřebitele chránil v menším rozsahu než právní řád obvyklého bydliště spotřebitele.

Pro pojistné smlouvy, které spadají pod čl. 7 Nařízení Řím I, avšak nejsou upraveny čl. 7 odst. 2 Nařízení Řím I,¹⁰⁹ je volba práva omezena kolizním způsobem, obdobně jako dle čl. 5 odst. 2 u smluv o přepravě. Čl. 7 odst. 3 obsahuje výčet zemí, jejichž právní řád mohou smluvní

¹⁰⁶ PLENDER, R.; WILDERSPIN, M. (2009), *The European Obligations*, s. 216.

¹⁰⁷ HILL, J. *Cross-border Consumer Contracts*, 1. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2008, s. 329.

¹⁰⁸ PLENDER, R.; WILDERSPIN, M. (2009), *The European Obligations*, s. 248-249.

¹⁰⁹ Smlouvy, které kryjí rizika nacházející se v členském státě, která nejsou velkými riziky.

strany zvolit jako rozhodný pro jejich závazkový vztah. Touto omezenou volbou si mohou strany zvolit právo země, ve které se nachází pojistné riziko v době uzavření smlouvy nebo právo země, ve které má pojistník obvyklé bydliště. U smluv o životním pojištění mohou zvolit právo členského státu, jehož je pojistník státním příslušníkem. U smluv, která kryjí rizika omezená na události v jednom členském státě, avšak riziko se nachází při uzavření smlouvy v jiném členském státě, mohou smluvní strany učinit volbu práva členského státu, ve kterém jsou kryté události. A u smluv uzavřených pojistníkem podnikatelem, které kryjí dvě nebo více rizik nacházejících se ve více členských státech, může být zvoleno právo kteréhokoliv z těchto členských států nebo právo země, ve které má pojistník obvyklé bydliště.

Právo země, ve které se nachází riziko a právo země, ve které má pojistník obvyklé bydliště, mohou strany závazku zvolit vždy. U některých druhů pojistných smluv je však zakotveno další omezení volby práva. Např. u pojistných smluv o životním pojištění si strany mohou zvolit právo členského státu, jehož je pojistník státním příslušníkem. Není zcela jasné, zda mohou v takovém případě strany zvolit právo místa obvyklého bydliště pojistníka, či jen právo členského státu, jehož je pojistník státním příslušníkem. Dle Bělohlávka je možné zvolit i místo obvyklého bydliště pojistníka, nejen výlučně právo dle státní příslušnosti pojistníka.¹¹⁰ Vychází přitom z předchozí právní úpravy, před přijetím Nařízení Řím I, konkrétně ze směrnice o životním pojištění.¹¹¹ Stejný názor zastává i Heiss.¹¹² Protiargumentem by mohla být skutečnost, že čl. 7 odst. 3 písm. e) dává stranám možnost zvolit právo některého z členských států, ve kterých se nachází rizika nebo právo místa obvyklého bydliště pojistníka. Právo místa obvyklého bydliště pojistníka je však možné zvolit již na základě čl. 7 odst. 3 písm. b). Pokud není volba práva dle čl. 7 odst. 3 písm. c) výlučná, je možné zvolit pro pojistné smlouvy o životním pojištění právo místa obvyklého bydliště pojistníka dle čl. 7 odst. 3 písm. b) a zároveň právo členského státu, ve kterém má pojistník státní příslušnost. Potom je však v čl. 7 odst. 3 písm. e) explicitně uvedené právo místa obvyklého bydliště pojistníka nadbytečné.

Čl. 7 odst. 3 Nařízení Řím I záměrně činí rozdíly mezi zemí a členským státem. Volba práva je v některých případech umožněna jen pro právní řád členského státu. Strany si tedy mohou zvolit právo kterékoli země, ve které se nachází obvyklé bydliště pojistníka dle čl. 7 odst. 3 písm. b). Avšak právo místa, kde se nachází riziko, lze zvolit dle čl. 7 odst. 3 písm. a) jen pokud je jím členský stát. U smluv o životním pojištění také nemohou strany zvolit právo země, jejíž je

¹¹⁰ BĚLOHLÁVEK, A. J. (2009) *Nařízení Řím I, komentář*, s. 1176-1177.

¹¹¹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/83/ES ze dne 5. listopadu 2002 o životním pojištění.

¹¹² HEISS, H. in MAGNUS, U.; MANKOWSKI, P. (2016) *Rome I Regulation – Commentary*, s. 538.

pojistník státním příslušníkem, pokud tato země není členským státem.¹¹³ Čl. 7 odst. 3 věta druhá poté nechává smluvním stranám možnost pro případy uvedené v písmenech a), b) nebo e) využít při volbě práva vyšší míru volnosti, pokud ji uvedené členské státy umožňují. V České republice není vyšší míra volnosti připuštěna, ZMPS v plné míře odkazuje na úpravu Nařízení Řím I.¹¹⁴

Při volbě práva u individuálních pracovních smluv jsou smluvní strany omezeny obdobným způsobem, jako smluvní strany spotřebitelských smluv. Čl. 8 odst. 1 zaměstnance chrání tak, že volbou práva nesmí být zbaven ochrany, kterou mu poskytují kogentní ustanovení práva použitelného při absenci volby práva. Tedy pokud zvolený právní řád zaměstnanci dopřává vyšší míru ochrany, kogentní normy jinak použitelného právního řádu se neaplikují.¹¹⁵ Účelem tohoto ustanovení je nejvyšší možná ochrana zaměstnance jako slabší strany. Normy na ochranu zaměstnance nejsou však jen normy pracovněprávní. Mohou jimi být i normy upravující hygienu nebo bezpečnost na pracovišti.¹¹⁶

Další omezení volby práva představují imperativní normy dle čl. 9 Nařízení Řím I, kterými se budu blíže zabývat v další kapitole. Pokud soud dospěje k názoru, že by se v konkrétním případě měla uplatnit norma, která má imperativní charakter, tato norma nahradí ustanovení zvoleného práva, která jsou s imperativní normou v nesouladu. Je na uvážení soudu, zda normu posoudí jako imperativní a zda takovou imperativní normu aplikuje na projednávaný vztah. V otázce míry uplatňování imperativních norem souhlasím s Břízou, který považuje za správnou aplikaci čl. 7 odst. 2 Římské úmluvy (ustanovení odpovídá čl. 9 odst. 2 Nařízení Řím I) rozsudek nejvyššího soudu Dánského království ve věci *Ugeskrift for Retsvæson* 2000.1099/2H,¹¹⁷ ve kterém dánský soud přistoupil k restriktivnímu výkladu a nepoužil ustanovení dánského pracovního práva o minimální době dovolené.¹¹⁸ V tomto případě se jednalo o pracovní smlouvu uzavřenou mezi britskou společností a skotským zaměstnancem, který pracoval na ropné plošině v Severním moři na dánském kontinentálním šelfu. Smluvní strany si zvolily anglické právo jako právo rozhodné a zaměstnanec neměl nárok na dovolenou. Po zvážení účelu zákona, zájmu stran a s ohledem na to, že cizí právo by se aplikovalo i na

¹¹³ PLENDER, R.; WILDERSPIN, M. (2009), *The European Obligations*, s. 282-283.

¹¹⁴ Ustanovení § 87 odst. 3 ZMPS.

¹¹⁵ PALAO MORENO, G. in MAGNUS, U.; MANKOWSKI, P. (2016) *Rome I Regulation – Commentary*, s. 585.

¹¹⁶ PLENDER, R.; WILDERSPIN, M. (2009), *The European Obligations*, s. 311.

¹¹⁷ Převzato z BŘÍZA, P. (Ne)omezená volba práva ve smlouvách mezinárodního obchodního styku podle Římské úmluvy a nového nařízení Řím I, *Právní rozhledy*, 2009, roč. 17, č. 2, s. 39-48.

¹¹⁸ BŘÍZA, P. (2012) *Volba práva*, s. 74.

základě čl. 6 Římské úmluvy (ustanovení odpovídá čl. 8 Nařízení Řím I), dospěl dánský soud k tomu, že není potřeba tuto dánskou normu aplikovat jako imperativní ustanovení.

Stejně jako imperativními normami, může být zvolené právo omezeno výhradou veřejného pořádku na základě čl. 21 Nařízení Řím I. Pokud soud vznese výhradu veřejného pořádku, nebude aplikovat ustanovení zvoleného práva, která veřejný pořádek porušují. Výhradě veřejného pořádku se budu blíže věnovat v nadcházející kapitole.

I přes skutečnost, že Nařízení Řím I je postaveno na zásadě autonomie vůle a z ní vyplývající neomezené obecné volby práva smluvních stran, je volba práva v konkrétních případech omezena. Omezení volby práva vyplývají buď ze zvláštních ustanovení pro vybrané smluvní druhy, kde představují normy na ochranu slabší strany smluvního vztahu, nebo z obecnějších ustanovení použitelných na všechny smluvní druhy, která chrání veřejný zájem.¹¹⁹ Základním kamenem volby práva je však stále neomezená volba práva smluvními stranami.

¹¹⁹ Imperativní normy, výhrada veřejného pořádku a omezení za účelem zabránění obcházení práva.

4. Pravidla určování rozhodného práva

Nařízení Řím I je postaveno na zásadě autonomie vůle a z ní vyplývající volbě práva stranami závazkového vztahu. Při absenci volby práva, nebo pokud je stranami učiněná volba práva neplatná, je nutné rozhodné právo určit jiným způsobem. Pro situace, kdy není platně zvolené rozhodné právo stranami smlouvy, nebo si strany zvolily právo pouze pro část jejich smlouvy, obsahuje Nařízení Řím I ustanovení, na základě kterých bude rozhodné právo určeno. Při určování rozhodného práva je postupováno zejména podle čl. 4, který obsahuje obecná pravidla, a čl. 5 až 8, které obsahují speciální pravidla pro určení rozhodného práva pro konkrétní smluvní druhy. Těmito smluvními druhy jsou smlouvy o přepravě, spotřebitelské smlouvy, pojistné smlouvy a individuální pracovní smlouvy. V této kapitole se budu věnovat pravidlům pro určení rozhodného práva při absenci volby práva.

4.1. Obecná pravidla

Aplikace čl. 4 Nařízení Řím I je podmíněna neexistencí platně učiněné volby práva. Pokud strany učiní negativní volbu práva, tedy vyloučí aplikaci jednoho nebo více právních řádů, avšak nezvolí si rozhodné právo, čl. 4 Nařízení Řím I se použije. Čl. 4 Nařízení Řím I se aplikuje také tehdy, pokud stranami učiněná volba práva není jasná.¹²⁰ Nejasná volba práva se dle mého názoru nedá považovat za platně učiněnou volbu práva.

Použití čl. 4 Nařízení Řím I je vyloučeno, pokud pro určení rozhodného práva konkrétní smlouvy existuje ustanovení vůči čl. 4 zvláštní. Jedná se o ustanovení čl. 5 až 8 Nařízení Řím I. Na spotřebitelské smlouvy, které nespádají pod čl. 6 Nařízení Řím I z důvodu nesplnění podmínek určených čl. 6 odst. 1 Nařízení Řím I, se však čl. 4 aplikuje. Je tedy třeba posoudit, zda se na konkrétní smlouvu některé ze zvláštních ustanovení použije, nejen posoudit obecně, o jaký smluvní druh se jedná.

V rámci určení rozhodného práva dle čl. 4 Nařízení Řím I není umožněno štěpení práva. Štěpení práva soudem při absenci volby práva bylo umožněno v Římské úmluvě. Od tohoto přístupu se Nařízení Řím I odvrátilo.¹²¹ Argumentem proti umožnění štěpení práva je výslovná zmínka o štěpení práva v čl. 3 odst. 1 Nařízení Řím I, přičemž čl. 4 štěpení výslovně neumožňuje. Zároveň čl. 4 odst. 2 určuje jeden právní řád pro smlouvy, které spadají pod více než jeden

¹²⁰ MAGNUS, U. in MAGNUS, U.; MANKOWSKI, P. (2016) *Rome I Regulation – Commentary*, s. 272.

¹²¹ MAGNUS, U. in FERRARI, F.; LEIBLE, S. (2009) *Rome I Regulation*, s. 31.

smluvní druh uvedený v čl. 4 odst. 1. U takových složených smluv by bylo štěpení představitelné, avšak v čl. 4 Nařízení Řím I není očekáváno.

Určování práva dle čl. 4 Nařízení Řím I probíhá na základě skutečností v době uzavření smlouvy.¹²² Tento postup je dovozován ze znění čl. 19 odst. 3 Nařízení Řím I, který pro účely určování obvyklého bydliště označuje za relevantní okamžik uzavření smlouvy. Je na místě dovodit, že nejen v případech určení rozhodného práva na základě obvyklého bydliště jedné ze stran by měl být za relevantní považován okamžik uzavření smlouvy. Právo rozhodné pro smlouvu je tedy určeno okamžikem uzavření smlouvy a následně je pouze zjišťováno.

Čl. 4 Nařízení Řím I je koncipován poněkud jedinečně, kdy v odst. 1 obsahuje výčet častých smluvních typů¹²³ a způsob určení rozhodného práva pro tyto smluvní typy a odst. 2 je vůči němu obecnější. Postup určení rozhodného práva je však složitější, než se na první pohled může zdát. Prvním krokem je zjištění, zda daný závazkový vztah spadá do působnosti Nařízení Řím I. Poté je nutné závazkový vztah kvalifikovat za účelem použití čl. 4 odst. 1 Nařízení Řím I.¹²⁴ Tato kvalifikace však musí probíhat na bázi autonomního výkladu. Bělohlávek toto posouzení nazývá kolizní kvalifikace, přičemž hmotněprávní kvalifikace následuje až v rámci určeného rozhodného práva.¹²⁵

Po kolizní kvalifikaci závazkového vztahu je na specifický smluvní typ aplikováno jedno z pravidel pro určení rozhodného práva obsažených v čl. 4 odst. 1 Nařízení Řím I. Pokud posuzovaný závazkový vztah nespadá pod čl. 4 odst. 1 Nařízení Řím I, nebo se na něj naopak vztahuje více písmen odst. 1, bude nutné přistoupit k určení rozhodného práva podle obecného pravidla obsaženého v čl. 4 odst. 2 Nařízení Řím I.¹²⁶ Čl. 4 odst. 2 Nařízení Řím I označuje za právo rozhodné pro závazkový vztah právo země, ve které má strana poskytující charakteristické plnění obvyklé bydliště.

V čl. 4 odst. 1 lze spatřit několik případů obecnějšího a k němu speciálního ustanovení.¹²⁷ V případě smlouvy, na kterou se vztahují obě ustanovení, tedy ustanovení obecné a ustanovení speciální, bude rozhodné právo posouzeno dle ustanovení speciálního. Taková smlouva se

¹²² MAGNUS, U. in MAGNUS, U.; MANKOWSKI, P. (2016) *Rome I Regulation – Commentary*, s. 276.

¹²³ Smlouva o koupi zboží [písm. a)], smlouva o poskytování služeb [písm. b)], smlouva, jejímž předmětem je věcné právo k nemovitosti nebo nájem [písm. c)], smlouva o dočasném nájmu nemovitosti [písm. d)], franšízová smlouva [písm. e)], smlouva o distribuci [písm. f)], smlouva o koupi zboží v dražbě [písm. g)] a smlouva uzavíraná v rámci mnohostranného systému, který sdružuje nebo umožňuje sdružování početných zájmů třetích osob na nákupu či prodeji finančních nástrojů [písm. h)].

¹²⁴ Popřípadě čl. 5 až 8 Nařízení Řím I.

¹²⁵ BĚLOHLÁVEK, A. J. (2009) *Nařízení Řím I, komentář*, s. 700.

¹²⁶ Preambule k Nařízení Řím I, bod (19).

¹²⁷ Čl. 4 odst. 1 písm. g) je speciální vůči čl. 4 odst. 1 písm. a) a další.

nepovažuje za smlouvu, na kterou se vztahuje více než jedno z písmen v čl. 4 odst. 1 a tudíž se čl. 4 odst. 2 neaplikuje.¹²⁸

Pokud porovnáme pravidla obsažená v čl. 4 odst. 1 a odst. 2 Nařízení Řím I, dojdeme k závěru, že pro většinu smluvních typů obsažených v odst. 1 by došlo k určení totožného rozhodného práva i podle odst. 2. Zákonodárce se tímto způsobem pokusil zjednodušit určování rozhodného práva u nejčastějších smluvních typů.¹²⁹ Zároveň je tak zvýšena předvídatelnost a právní jistota stran, avšak na úkor flexibility. Flexibilitu naopak zvyšuje ustanovení čl. 4 odst. 3, který obsahuje únikovou doložku. Podle této únikové doložky je rozhodným právem závazkového vztahu právo země, se kterou je smlouva zjevně spojena úžeji než se zemí, jejíž právo by bylo aplikováno na základě čl. 4 odst. 1 nebo 2 Nařízení Řím I. Soud tedy i v případech, kdy je rozhodné právo určeno na základě čl. 4 odst. 1, musí zkoumat, zda není smlouva zjevně úžeji spojena s jiným právním řádem pro účely únikové doložky obsažené v čl. 4 odst. 3 Nařízení Řím I.¹³⁰ V některých případech tedy nebude rozhodným právem např. kupní smlouvy právo obvyklého bydliště prodávajícího, jak určeno dle čl. 4 odst. 1, jelikož smlouva může být úžeji spojena s právem jiného státu.

Parametru nejužšího spojení využívá také čl. 4 odst. 4 Nařízení Řím I, který určuje rozhodné právo pro zbytkové závazky, tedy ty závazky, pro které není možné určit rozhodné právo dle čl. 4 odst. 1 a 2 Nařízení Řím I. Preambule k Nařízení Řím I obsahuje velice obecný návod k posuzování nejužšího spojení smlouvy a státu, podle něhož je třeba posuzovat mimo jiné vztah předmětné smlouvy s jinou smlouvou či smlouvami.¹³¹ Pokud jedna smlouva obsahuje volbu práva a druhá smlouva má k první smlouvě blízký vztah, nejužším spojením by mohl být vztah těchto smluv, a rozhodným právem právo zvolené v první smlouvě. Taková situace však záleží na posouzení soudu v jednotlivých případech.

Bělohávek poukazuje na rozdíl mezi odst. 3 a odst. 4 čl. 4 Nařízení Řím I a na rozdíly mezi způsobem posouzení ze strany soudu.¹³² Odst. 3 obsahuje únikovou doložku, přičemž odst. 4 obsahuje subsidiární pravidlo pro určení rozhodného práva pro závazkový vztah, pokud nemohlo být rozhodné právo určeno dle odst. 1 nebo 2. Použití subsidiárního určení rozhodného práva musí předcházet objektivní nemožnost určení rozhodného práva dle odst. 1 a 2. Jako

¹²⁸ MAGNUS, U. in MAGNUS, U.; MANKOWSKI, P. (2016) *Rome I Regulation – Commentary*, s. 274.

¹²⁹ Soud nemusí zkoumat, která ze stran závazkového vztahu poskytuje plnění charakteristické pro smlouvu a využije zjednodušených pravidel v odst. 1.

¹³⁰ BĚLOHLÁVEK, A. J. (2009) *Nařízení Řím I, komentář*, s. 701.

¹³¹ Preambule k Nařízení Řím I., body (20) a (21).

¹³² BĚLOHLÁVEK, A. J. (2009) *Nařízení Řím I, komentář*, s. 724-727.

příklad uvádí Bělohlávek směnnou smlouvu, která není obsažena ve výčtu v odst. 1 a zároveň žádná z jejich stran neposkytuje charakteristické plnění dle odst. 2.¹³³ V tomto případě tedy objektivně nelze určit rozhodné právo dle odst. 1 a 2 čl. 4 Nařízení Řím I a je nutno přistoupit k určování rozhodného práva dle čl. 4 odst. 4 Nařízení Řím I. Soud bude povinen zkoumat nejužší spojení smlouvy a státu a tímto postupem určí rozhodné právo pro posuzovaný závazkový vztah.

Na druhou stranu čl. 4 odst. 3 Nařízení Řím I obsahuje únikovou doložku, která je korektivem spravedlivosti v tom smyslu, že soud může na jejím základě v jednotlivých případech zvrátit nespravedlivé určení rozhodného práva dle odst. 1 nebo 2 čl. 4. Je tak na uvážení soudu, zda existuje užší spojení mezi smlouvou a státem odlišným od státu jehož právo je určeno postupem dle odst. 1 nebo 2 čl. 4.

S Bělohlávkem však nesouhlasím v tom, že místo práva určeného dle čl. 4 odst. 4 lze aplikovat právo země nejúžeji spojené se smlouvou dle odst. 3, a to z následujících důvodů.¹³⁴¹³⁵ Čl. 4 odst. 3 Nařízení Řím I, úniková doložka, uvádí výslovně, že namísto práva určeného podle odst. 1 nebo 2 lze použít práva jiné země, která je zjevně úžeji spojena se smlouvou. Z toho vyplývá, že nebylo očekáváno, že by právem určeným na základě únikové doložky bylo nahrazeno právo určené dle čl. 4 odst. 4 Nařízení Řím I, jelikož výslovně jmenuje jen odst. 1 a 2. Zároveň se domnívám, že právo určené dle čl. 4 odst. 4 Nařízení Řím I je totožné s právem, ke kterému směřuje úniková doložka v odst. 3. Úniková doložka dle odst. 3 směřuje za právem země, která je zjevně úžeji spojena s posuzovanou smlouvou, než je země, jejíž právo je určené na základě čl. 4 odst. 1 nebo 2 Nařízení Řím I. Subsidiární určení rozhodného práva dle odst. 4 určí rozhodným právem tu zemi, která je se smlouvou nejúžeji spojena. Domnívám se, že z logiky věci nelze dospět v praxi k tomu, že po určení nejužšího spojení se smlouvou bude nalezena země úžeji spojena se smlouvou dle únikové doložky.

4.2. Speciální pravidla

Speciální úprava vychází zejména ze snahy chránit slabší smluvní stranu, přičemž se jedná o smlouvy, které jsou zpravidla uzavírány subjekty s rozdílně silným postavením. Jednotlivými takto upravenými smluvními typy jsou smlouvy o přepravě,¹³⁶ spotřebitelské smlouvy,¹³⁷

¹³³ Resp. charakteristické plnění poskytují obě strany a tato plnění jsou si rovna.

¹³⁴ BĚLOHLÁVEK, A. J. (2009) *Nařízení Řím I, komentář*, s. 726.

¹³⁵ V publikaci BĚLOHLÁVEK, A. J. (2009) *Nařízení Řím I, komentář* autor chybně zaměňuje čl. 4 odst. 3 Nařízení Řím I a čl. 4 odst. 4 Nařízení Řím I, a to zejména na stranách 724-726.

¹³⁶ Čl. 5 Nařízení Řím I.

¹³⁷ Čl. 6 Nařízení Řím I.

pojistné smlouvy¹³⁸ a individuální pracovní smlouvy.¹³⁹ Pro každý z těchto smluvních typů jsou v Nařízení Řím I obsažena speciální pravidla pro určení rozhodného práva, a zároveň omezení pro volbu práva realizovanou stranami smlouvy. Ustanoveními omezujícími volbu práva jsem se zabýval v kapitole věnované volbě práva.

4.2.1. Smlouvy o přepravě

V rámci smluv o přepravě dle čl. 5 Nařízení Řím I jsou v odst. 1 upraveny smlouvy o přepravě zboží a v odst. 2 smlouvy o přepravě osob. Při kvalifikaci smlouvy jako smlouvy přepravní lze narazit na problém u smluv, které nejsou ryze přepravními. Jako příklad lze uvést smlouvy charterové¹⁴⁰ nebo komplexní smlouvy, ve kterých je zahrnuta doprava i ubytování. Římská úmluva ve čl. 4 odst. 4 větě třetí obsahovala základ pro kvalifikaci některých smluv, které nejsou typickými smlouvami o přepravě. I přes to, že nedošlo k doslovnému převzetí této úpravy do Nařízení Řím I, bude při kvalifikaci smluv o přepravě postupováno v souladu s výkladem a judikaturou k čl. 4 odst. 4 Římské úmluvy.¹⁴¹ Takový postup je posvěcen bodem (22) Preambule k Nařízení Řím I.

Specifickými případy jsou tzv. smlouvy kombinované, u kterých je nabízena přeprava i ubytování. Tyto smlouvy lze rozlišovat dle podílu obou služeb do tří kategorií, a to na cestovní smlouvy, přepravní smlouvy s ubytováním a ubytovací smlouvy s přepravou.¹⁴² U cestovních smluv je podíl přepravy a ubytování ve vyváženém vztahu, obě služby jsou v rámci celku významné. Takové smlouvy jsou na úrovni Evropské unie harmonizovány Směrnicí Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/2302 ze dne 25. listopadu 2015 o souborných cestovních službách a spojených cestovních službách, ve které jsou nazvány jako smlouvy o souborných službách.

Smlouvami přepravními s ubytováním a smlouvami ubytovacími s přepravou jsou smlouvy, u kterých je ubytování, resp. přeprava zanedbatelnou službou. Příkladem může být poskytnutí ubytování leteckým přepravcem v místě přestupu u mezikontinentálních letů. V tomto případě je ubytování nadstandardem poskytovaným k přepravní službě za účelem většího komfortu cestujícího. Účelem takového ubytování tak není snaha ubytovat cestujícího v daném místě co nejdéle, ale naopak. Tyto smlouvy se budou posuzovat dle hlavní poskytované služby.

¹³⁸ Čl. 7 Nařízení Řím I.

¹³⁹ Čl. 8 Nařízení Řím I.

¹⁴⁰ Římská úmluva obsahovala ustanovení zahrnující charterové smlouvy mezi smlouvy přepravní.

¹⁴¹ FENTIMAN, R. in MAGNUS, U.; MANKOWSKI, P. (2016) *Rome I Regulation – Commentary*, s. 449.

¹⁴² BĚLOHLÁVEK, A. J. (2009) *Nařízení Řím I, komentář*, s. 945.

V případě přepravy bude postupováno dle čl. 5 Nařízení Řím I. V případě ubytování bude nutné určit charakteristické plnění smlouvy a řídit se čl. 4 Nařízení Řím I, jelikož Nařízení Řím I pro ubytovací smlouvy neobsahuje zvláštní kolizní úpravu.¹⁴³

Dle bodu (22) Preambule k Nařízení Řím I nebyla oproti úpravě smluv o přepravě zboží v Římské úmluvě zamýšlena žádná podstatná změna. Při výkladu smluv o přepravě zboží se tak použije judikatura a odborná literatura k výkladu smluv o přepravě zboží dle čl. 4 odst. 4 Římské úmluvy.¹⁴⁴ Jelikož Římská úmluva neobsahovala speciální úpravu smluv o přepravě osob, nebude u takových smluv možné postupovat stejným způsobem. Bod (22) Preambule k Nařízení Řím I také definuje pojmy odesílatel a dopravce. Odesílatel je osoba, která uzavře s přepravcem smlouvu o dopravě, dopravcem je smluvní strana, která se zaváže dopravit zboží.¹⁴⁵

Čl. 5 odst. 1 Nařízení Řím I se zabývá určením rozhodného práva pro smlouvy o přepravě zboží při absenci volby práva. Přitom rozlišuje dvě situace, a to když se obvyklé bydliště dopravce nachází ve stejné zemi jako místo převzetí, místo doručení nebo obvyklé bydliště odesílatele.¹⁴⁶ V tomto případě bude rozhodným právem určeno právo země, ve které se nachází obvyklé bydliště dopravce. Pokud se ani jedno z výše uvedených míst¹⁴⁷ nenachází ve stejné zemi jako obvyklé bydliště dopravce, rozhodným právem bude právo země, ve které se nachází místo doručení. Místem doručení je rozuměno místo, na kterém se smluvní strany dohodly. Někteří autoři se domnívají, že pokud strany nespécifikují místo doručení,¹⁴⁸ není možné postupovat podle čl. 5 odst. 1 Nařízení Řím I. V takovém případě by bylo nutno postupovat dle obecných pravidel v čl. 4 odst. 2.¹⁴⁹

Čl. 5 odst. 2 Nařízení Řím I obsahuje úpravu smluv o přepravě osob. Dělí se do dvou pododstavců, přičemž první pododstavec upravuje určení rozhodného práva při absenci volby práva a druhý pododstavec obsahuje omezení volby práva pro strany závazkového vztahu.¹⁵⁰ Volba práva je omezena, jelikož přepravovaná osoba (cestující) bude zpravidla ve smluvním vztahu vystupovat jako slabší strana.

¹⁴³ V případě ubytovacích smluv bude stranou poskytující charakteristické plnění ubytovatel.

¹⁴⁴ Za smlouvy o přepravě zboží se tak dle Nařízení Řím I považují i nájemní (charterové) smlouvy i jiné smlouvy s přepravou zboží jako jejich hlavním účelem.

¹⁴⁵ Přičemž není rozhodné, zda přepravu realizuje sama.

¹⁴⁶ Postačí, aby se jedno z těchto míst nacházelo ve stejné zemi jako obvyklé bydliště dopravce.

¹⁴⁷ Místo převzetí, místo doručení nebo obvyklé bydliště odesílatele.

¹⁴⁸ A zároveň nejsou naplněny podmínky čl. 5 odst. 1 věty první.

¹⁴⁹ FENTIMAN, R. in MAGNUS, U.; MANKOWSKI, P. (2016) *Rome I Regulation – Commentary*, s. 447-448.

¹⁵⁰ K těmto omezením blíže v kapitole zabývající se volbou práva.

Při absenci volby práva, nebo při její neplatnosti, se na smluvní vztah bude aplikovat právo země, ve které má cestující obvyklé bydliště. Toto však platí jen za předpokladu, že je ve stejné zemi i místo odjezdu nebo místo určení.¹⁵¹ Problematický může být případ, kdy místo odjezdu a místo určení jsou stejným místem, např. zpáteční cesta. Zpáteční cesta se skládá ze dvou samostatných cest. Za účelem označení místa určení je nutné zpáteční cestu považovat za dvě oddělené cesty a brát v úvahu jen první z těchto cest.¹⁵²

Pokud není naplněn předpoklad místa určení nebo místa odjezdu nacházejícího se ve stejné zemi jako obvyklé bydliště cestujícího, použije se právo země, ve které se nachází obvyklé bydliště dopravce. Tímto způsobem je dosaženo přiměřené ochrany slabší strany, cestujícího. Dle mého názoru by bylo nespravedlivé na smluvní vztah aplikovat právo země obvyklého bydliště cestujícího za situace, kdy by např. cestující využil taxislužbu při cestování v zahraničí. Taková úprava by byla vůči dopravci velice přísná.

Jelikož je čl. 5 Nařízení Řím I speciální vůči čl. 4, není možné použít obecnou únikovou doložku obsaženou v čl. 4 odst. 3 Nařízení Řím I. Proto obsahuje čl. 5 odst. 3 speciální únikovou doložku pro smlouvy o přepravě, pokud si strany pro takovou smlouvu nezvolily použitelné právo.

4.2.2. Spotřebitelské smlouvy

Čl. 6 Nařízení Řím I upravuje smluvní závazkové vztahy spotřebitele a obchodníka,¹⁵³ ze své působnosti však vyjímá smlouvy o přepravě a pojistné smlouvy. Tato výjimka je způsobena speciální úpravou smluv o přepravě a pojistných smluv v čl. 5 (smlouvy o přepravě), resp. čl. 7 (pojistné smlouvy) Nařízení Řím I, která je poháněna stejnou motivací, jako úprava smluv spotřebitelských, tedy ochranou slabší strany. I když by se některé smlouvy o přepravě a pojistné smlouvy mohly označovat za smlouvy spotřebitelské (smlouvy uzavřené se spotřebitelem), bude na ně místo úpravy spotřebitelských smluv použita úprava speciální. Bělohávek mimo tyto dva smluvní typy uvádí i smlouvy pracovní, které za určité situace mohou splňovat podmínky nutné pro označení jako smlouvy spotřebitelské.¹⁵⁴ I přes to se však domnívá, že budou smlouvy pracovní také z úpravy spotřebitelských smluv vyňaty, jelikož úprava pracovních smluv v čl. 8 Nařízení Řím I je vůči úpravě spotřebitelských smluv speciální, stejně jako úprava smluv o přepravě a pojistných smluv. Kromě určování rozhodného práva pro smlouvy uzavřené mezi spotřebitelem a obchodníkem, upravuje (omezuje) čl. 6 Nařízení Řím

¹⁵¹ Postačí, aby se jedno z těchto dvou míst nacházelo ve stejné zemi jako obvyklé bydliště cestujícího.

¹⁵² FENTIMAN, R. in MAGNUS, U.; MANKOWSKI, P. (2016) *Rome I Regulation – Commentary*, s. 451.

¹⁵³ V českém právu ekvivalentem „podnikatel“.

¹⁵⁴ BĚLOHLÁVEK, A. J. (2009) *Nařízení Řím I, komentář*, s. 1024.

I také volbu práva pro takové vztahy. Omezení volby práva jsem se věnoval v kapitole zabývající se volbou práva.

Spotřebitelská smlouva není smluvním typem tak, jako jím jsou ostatní smlouvy upravené v čl. 5, 7 a 8 Nařízení Řím I. Spotřebitelská smlouva není definována předmětem této smlouvy, ale naopak subjekty, které smlouvu uzavírají a účelem, za kterým smlouvu uzavírají. Alespoň jednou stranou spotřebitelské smlouvy je fyzická osoba, která je v postavení spotřebitele. Účelem smlouvy je pro spotřebitele uspokojení soukromých potřeb. Na druhé straně je účastníkem smlouvy fyzická či právnická osoba, která poskytuje plnění v rámci své podnikatelské (obchodní) činnosti. Účelem smlouvy je pro obchodníka naplnění účelu své podnikatelské činnosti. Účel smlouvy je silně spojen s osobou uzavírající danou smlouvu, tento účel osobu spotřebitele a obchodníka de facto definuje.

Definice pojmů spotřebitel a obchodník je obsažena v prvním odstavci čl. 6 Nařízení Řím I. Spotřebitelem je fyzická osoba, která uzavírá smlouvu za účelem, který se netýká její profesionální nebo podnikatelské činnosti. Obchodníkem je osoba, která naopak jedná v rámci výkonu své profesionální nebo podnikatelské činnosti.

Bělohávek polemizuje nad tím, zda spotřebitelem může být jen fyzická osoba, nebo i právnické osoby či uskupení fyzických osob bez právní subjektivity.¹⁵⁵ Uvádí, že čl. 6 odst. 1 Nařízení Řím I za spotřebitele označuje fyzickou osobu, avšak soudy členských států tak jednoznačně pojem spotřebitele nevykládají. Odkazuje na německé právo a judikaturu německých soudů, dále na judikaturu z Francie, Maďarska, a dokonce i ze Slovenska. Touto judikaturou podporuje argumenty pro možnost označení právnické osoby za spotřebitele, a to na základě účelu uzavření smlouvy a účelu, za kterým je založena právnická osoba. Rozlišuje tak právnické osoby „profesionální“ a „neprofesionální“. Závěrem uvádí, že spotřebitelem může být například sdružení majitelů jednotek,¹⁵⁶ ale i právnická osoba, která je založena za smíšeným účelem.¹⁵⁷

Dle mého názoru je však tato myšlenka nesprávná, resp. založená na nepadnoucích až zcestných argumentech. Argument národní právní úpravou a judikaturou členských států je nepřiléhavý pro výklad pojmu spotřebitel pro účely Nařízení Řím I. Nařízení Řím I a pojmy v něm obsažené je třeba vykládat autonomně, nelze se odkazovat na národní úpravu či judikaturu. Pro označení

¹⁵⁵ BĚLOHLÁVEK, A. J. (2009) *Nařízení Řím I, komentář*, s. 1033-1036.

¹⁵⁶ Dle nynější právní úpravy společenství vlastníků jednotek.

¹⁵⁷ Jak za účelem podnikání, tak i nepodnikatelským účelem, přičemž podmínkou je možnost oddělení těchto činností.

smluvní strany jako spotřebitele uvádí čl. 6 odst. 1 Nařízení Řím I naprosto jasně, že se musí jednat o fyzickou osobu, která uzavírá smlouvu mimo svoji podnikatelskou či profesionální činnost. Nejsem toho názoru, že pojem spotřebitel je možné extenzivně vztáhnout i na osoby jiné než fyzické. Stejný názor vyjádřil SDEU v rozsudku C-541/99, resp. C-542/99.¹⁵⁸ Za spotřebitele, ač v kontextu Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách, se podle tohoto rozsudku dají označit pouze fyzické osoby. Rozsudek SDEU je pro autonomní výklad evropského předpisu relevantnější než judikatura soudů členských států.

Samozřejmě je možné, že v rámci určování rozhodného práva nebude smlouva označena za spotřebitelskou a nebude tedy postupováno dle čl. 6 Nařízení Řím I, ale při hmotněprávním posouzení případu v rámci rozhodného práva se bude jednat o smlouvu spotřebitelskou. Toto však dle mého názoru nemění nic na tom, že při posouzení smlouvy pro účel určení rozhodného práva dle Nařízení Řím I není možné za spotřebitele označit právnickou osobu či jinou osobu odlišnou od fyzické osoby.

V praxi je možné, že za spotřebitelskou smlouvu dle Nařízení Řím I bude označena i smlouva mezi dvěma nepodnikajícími subjekty. Tato situace může nastat, pokud jedna ze stran navodí dojem, že je obchodníkem. Tento dojem může v druhé straně smlouvy vzbudit například tím, že při prodeji zboží bude účtovat daň z přidané hodnoty. Opačná situace může nastat, pokud obchodník nabyde v dobré víře dojem, že osoba, se kterou uzavírá smlouvu, je také obchodníkem a nejedná jako spotřebitel. V takovém případě se na smlouvu čl. 6 Nařízení Řím I neuplatní. V praxi se může jednat o spotřebitele, který v komunikaci s obchodníkem použije dopisní papír s hlavičkou obchodníka.¹⁵⁹

Případem, kdy plnění ze smlouvy bylo určené zčásti pro podnikatelský účel a z části pro účel spotřebitelský, se v rámci Bruselské úmluvy zabýval SDEU. Ve věci Johann Gruber v. BayWa AG¹⁶⁰ si fyzická osoba, která vlastnila zemědělské hospodářství v Rakousku, od společnosti BayWa AG se sídlem v Německu, koupila střešní tašky. Tyto střešní tašky byly určeny zčásti pro střechu obydlí pana Grubera a zčásti pro zemědělské hospodářství. Jelikož měly dodané tašky vady, domáhal se pan Gruber náhrady škody a vrácení kupní ceny. Jako spotřebitel se domáhal svých nároků u rakouského soudu. Pokud by smlouva nebyla vyhodnocena jako

¹⁵⁸ Rozsudek SDEU ze dne 22. listopadu 2001, ve spojených případech C-541/99 ve věci Cape Snc v. Idealservice Srl a C-542/99 ve věci Idealservice MN RE Sas v. OMAI Srl.

¹⁵⁹ BOGDAN, M. *Concise Introduction to EU Private International Law*, 2. vyd. Gronigen: Europa Law Publishing, 2012, s. 130.

¹⁶⁰ Rozsudek SDEU ze dne 20. ledna 2005, C-464/01 ve věci Johann Gruber v. BayWa AG.

spotřebitelská, příslušnými by byly soudy v Německu. V rámci předběžné otázky SDEU rozhodl, že při posouzení, zda se jedná o spotřebitelskou smlouvu nezáleží na tom, jaký je převažující účel smlouvy. Pokud je smlouva uzavřena jednak za účelem uspokojení osobních potřeb a jednak za účelem podnikatelským, smlouva nemůže být posuzována jako smlouva spotřebitelská. Za spotřebitelskou smlouvu by se taková smlouva dala považovat jen pokud by podnikatelský účel byl pouze okrajový, a tedy zanedbatelný.

Obchodník je vymezen jako osoba, která při uzavírání smlouvy jedná v rámci své profesionální či podnikatelské činnosti. Profesionální a podnikatelská činnost již blíže upřesněna není. Bělohávek takovou činnost definuje v rámci čtyř znaků, které musí kumulativně naplňovat.¹⁶¹ Jedná se o činnost vykonávanou vlastním jménem, za účelem dosažení zisku, soustavně¹⁶² a obchodník za tuto činnost odpovídá, přičemž tato odpovědnost je většinou charakteru objektivní odpovědnosti. Tyto znaky z velké části odpovídají znakům pro definování podnikatelské činnosti v rámci českého právního řádu.¹⁶³

Speciální úprava spotřebitelských smluv je v Nařízení Řím I obsažena za účelem ochrany slabší strany, v tomto případě spotřebitele. Spotřebitel je ve vztahu k obchodníkovi v závazkových vztazích s obchodníkem slabší stranou z několika důvodů. Obchodník, který vystupuje v rámci své profesionální či podnikatelské činnosti je zpravidla více informovaný o takové činnosti než spotřebitel, který s ním o takové činnosti uzavírá smlouvu. Dalším důvodem je i proces uzavírání takových smluv, kdy spotřebitel častokrát nemá vliv na znění a podmínky smlouvy, může smlouvu jen akceptovat či odmítnout.

Podmínkou pro posouzení spotřebitelské smlouvy dle čl. 6 odst. 1 Nařízení Řím I je provozování činnosti obchodníka v zemi obvyklého bydliště spotřebitele nebo zaměření této činnosti na zemi obvyklého bydliště spotřebitele. Zároveň však musí být smlouva mezi obchodníkem a spotřebitelem uzavřena v rámci této obchodníkovy činnosti. Zaměření činnosti obchodníka na zemi obvyklého bydliště spotřebitele je koncipováno velice široce, aby spotřebitel nemusel zjišťovat a případně těžko prokazovat, že obchodník v zemi jeho obvyklého bydliště činnost provozuje.¹⁶⁴ Pokud smlouva nesplňuje výše uvedené podmínky, tedy provoz nebo zaměření činnosti obchodníka v zemi obvyklého bydliště spotřebitele, dané čl. 6 odst. 1 písm. a) nebo b) Nařízení Řím I, rozhodné právo bude určováno dle čl. 3 a 4 Nařízení Řím I.

¹⁶¹ BĚLOHLÁVEK, A. J. (2009) *Nařízení Řím I, komentář*, s. 1044.

¹⁶² Posuzováno dle úmyslu osoby tuto činnost vykonávat stabilně a soustavně, nejen jednorázově.

¹⁶³ Ustanovení § 420 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění.

¹⁶⁴ Čl. 6 odst. 1 písm. b) Nařízení Řím I hovoří o jakémkoliv zaměření této činnosti.

Spotřebitelské smlouvy, na které dopadá čl. 6 Nařízení Řím I se řídí zvláštní úpravou i pokud jde o požadovanou formu smlouvy. Obecná úprava obsažená v čl. 11 Nařízení Řím I určuje, že se formální platnost smlouvy posuzuje dle práva země, kterým se řídí předmětná smlouva, nebo země ve které byla smlouva uzavřena, resp. ve které se nacházely strany smlouvy (příp. země obvyklého bydliště stran smlouvy). Čl. 11 odst. 4 však určuje výjimku z těchto pravidel pro spotřebitelské smlouvy, na které se vztahuje čl. 6 Nařízení Řím I. Formální platnost takové smlouvy se posuzuje dle práva země, ve které má spotřebitel obvyklé bydliště v době uzavření smlouvy. V takovém případě zákonodárce formu smlouvy považuje za ochranný prvek, který ve vztahu ke slabší straně musí být zachován.¹⁶⁵ Čl. 11 odst. 4 Nařízení Řím I je třeba brát jako minimální standard ochrany spotřebitele. Pokud zvolené právo, nebo právo určené na základě čl. 6 Nařízení Řím I požaduje přísnější formu smlouvy (formu výhodnější pro spotřebitele), je třeba se řídit tímto přísnějším požadavkem.¹⁶⁶

Čl. 6 odst. 4 Nařízení Řím I obsahuje negativní vymezení rozsahu aplikace čl. 6 Nařízení Řím I. Z věcného rozsahu vylučuje několik druhů smluv i přesto, že tyto smlouvy budou mimo čl. 6 Nařízení Řím I považovány za smlouvy spotřebitelské. Tím byla upozaděna ochrana spotřebitele ve prospěch jiných zájmů. Vyloučeny tak jsou smlouvy o poskytování služeb, které jsou poskytovány mimo zemi obvyklého bydliště spotřebitele, přepravní smlouvy (s výjimkou smluv o souborných službách pro cesty),¹⁶⁷ smlouvy týkající se věcných práv k nemovitostem nebo nájmu nemovitých věcí (s výjimkou timesharingu), smlouvy ohledně finančních instrumentů obchodovaných na kapitálovém trhu a smlouvy dle čl. 4 odst. 1 písm. h) Nařízení Řím I.

4.2.3. Pojistné smlouvy

Určování rozhodného práva pro pojistné smlouvy je upraveno v čl. 7 Nařízení Řím I. Struktura čl. 7 je odlišná od předchozích článků obsahujících speciální pravidla pro určení rozhodného práva. Tento článek rozděluje úpravu pro pojistné smlouvy kryjící rizika nacházející se na území členských států a pro pojistné smlouvy kryjící rizika definována v čl. 7 odst. 2 Nařízení Řím I, bez ohledu na to, kde se tato rizika nachází. Čl. 7 poté negativně vymezuje svoji působnost v odst. 1 věta druhá tak, že se nevztahuje na smlouvy o zajištění. Čl. 7 Nařízení Řím I se dále nebude aplikovat na pojistné smlouvy, které kryjí jiné než velké riziko, jenž se nachází

¹⁶⁵ BĚLOHLÁVEK, A. J. (2009) *Nařízení Řím I, komentář*, s. 1056.

¹⁶⁶ BĚLOHLÁVEK, A. J. (2009) *Nařízení Řím I, komentář*, s. 1057.

¹⁶⁷ Dle směrnice Rady 90/314/EHS ze 13. června 1990, o souborných službách pro cestování, pobyty a zájezdy.

mimo území členských států.¹⁶⁸ Tyto smlouvy se budou posuzovat dle obecné úpravy v čl. 3 a 4 Nařízení Řím I.

Čl. 7 ve velké míře odkazuje na definice obsažené v jiných směrniciích, čímž činí úpravu pojistných smluv v Nařízení Řím I nepřehlednou. V odst. 2 odkazuje na první směrnici Rady 73/239/ESH ze dne 24. července 1973 o koordinaci právních a správních předpisů týkajících se přístupu k činnosti v přímém pojištění jiném než životním a jeho výkonu, konkrétně její čl. 5 písm. d). Tento odkaz je činěn za účelem definování pojistné smlouvy kryjící velké riziko. Další odkazy jsou poté obsaženy v odst. 6 za účelem definice místa, kde se riziko kryté pojistnou smlouvou nachází. Pro jiné, než životní pojištění je odkázáno na čl. 2 písm. d) druhé směrnice Rady 88/357/EHS ze dne 22. června 1988 o koordinaci právních a správních předpisů týkajících se přímého pojištění jiného než životního, kterým se stanoví opatření k usnadnění účinného výkonu volného pohybu služeb. Pro životní pojištění je poté odkázáno na čl. 1 odst. 1 písm. g) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/83/ES ze dne 5. listopadu 2002 o životním pojištění. Implementace výše uvedených odkazů činí, (nejen) dle mého názoru, úpravu velice komplikovanou a nepřehlednou.¹⁶⁹ Pro určení rozhodného práva pro pojistné smlouvy je totiž potřebná znalost definic upravených v jiných předpisech. Skutečnost, že směrnice, na které je v čl. 7 Nařízení Řím I odkazována již nejsou v platnosti činí situaci o to složitější. Postupovat se bude dle nyní platné směrnice 2009/138/ES (Solventnost II).¹⁷⁰¹⁷¹

Pro pojistné smlouvy kryjící velké riziko dle čl. 7 odst. 2 Nařízení Řím I si smluvní strany mohou rozhodné právo zvolit bez dalších omezení dle čl. 3 Nařízení Řím I. Pokud si však právo nezvolí, je právem rozhodným země, ve které má pojistitel obvyklé bydliště. Poslední věta čl. 7 odst. 2 Nařízení Řím I poté obsahuje únikovou doložku. Pokud je smlouva zjevně úzeji spojena s jinou zemí, bude se aplikovat právo této země.

Čl. 7 odst. 3 Nařízení Řím I upravuje pojistné smlouvy spadající pod čl. 7, na které se nevztahuje odst. 2.¹⁷² Hlavní náplní odst. 3 je omezení volby práva, kterému byla věnována část kapitoly o volbě práva. Další úprava odst. 3 se věnuje určení rozhodného práva v případě absence volby práva. V takovém případě je použito právo země, ve které se pojistné riziko nachází v okamžiku uzavření smlouvy. Definice místa, kde se pojistné riziko nachází je obsažena v čl. 7 odst. 6

¹⁶⁸ HEISS, H. in MAGNUS, U.; MANKOWSKI, P. (2016) *Rome I Regulation – Commentary*, s. 510.

¹⁶⁹ BĚLOHLÁVEK, A. J. (2009) *Nařízení Řím I, komentář*, s. 1169-1170.

¹⁷⁰ Směrnice Evropského Parlamentu a Rady 2009/138/ES ze dne 25. listopadu 2009 o přístupu k pojišťovací a zajišťovací činnosti a jejím výkonu (Solventnost II) (Přepřacované znění).

¹⁷¹ HEISS, H. in MAGNUS, U.; MANKOWSKI, P. (2016) *Rome I Regulation – Commentary*, s. 499.

¹⁷² Smlouvy, které kryjí riziko nacházející se v členském státě.

Nařízení Řím I a je vyřešena odkazem na již výše zmíněné směrnice. Pro případ pojistných smluv, jejichž úprava je obsažena v čl. 7 odst. 3 Nařízení Řím I, překvapivě není upravena úniková doložka.

Čl. 7 odst. 4 Nařízení Řím I obsahuje dodatečnou speciální úpravu pro pojistné smlouvy, které jsou uzavírány na základě povinnosti uložené členským státem. V písm. a) tohoto odstavce je uvedeno, že povinnost uzavřít pojistnou smlouvu není splněna, pokud pojistná smlouva není v souladu se zvláštními ustanoveními týkajícími se daného pojištění platnými v členském státě, který povinnost smlouvu uzavřít ukládá. Tímto je zajištěno adekvátní splnění povinnosti, kterou členský stát z jakýchkoliv důvodů ukládá, a je tím omezeno (vyloučeno) obcházení zákonné povinnosti uzavřít pojistnou smlouvu. V písm. a) je také řešena případná kolize právního řádu země, ve které se nachází kryté riziko, a práva země, která ukládá povinnost uzavřít pojistnou smlouvu. Tato kolize je řešena ve prospěch práva země, která ukládá povinnost pojistnou smlouvu uzavřít. Nařízení Řím I tak upřednostňuje povinnost uzavřít pojistnou smlouvu a její splnění dle právního řádu povinnost ukládající. V čl. 7 odst. 4 písm. b) Nařízení Řím I je členským státům dána možnost upravit určení rozhodného práva odchylně od čl. 7 odst. 2 a 3 Nařízení Řím I. Členský stát může určit, že rozhodné právo bude právo členského státu, který ukládá povinnost uzavřít pojistnou smlouvu. Členský stát tak může lépe zajistit splnění jím určené povinnosti.

Pro pojistné smlouvy, které nespádají pod čl. 7 Nařízení Řím I, tedy pojistné smlouvy, které kryjí jiné než velké riziko, nacházející se mimo členský stát, a smlouvy o zajištění, se použije obecná úprava Nařízení Řím I. V takovém případě jsou použitelné zejména čl. 3 a 4 Nařízení Řím I. V souvislosti s takovými smlouvami vyvstává otázka použitelnosti čl. 6 Nařízení Řím I, upravující spotřebitelské smlouvy. Čl. 6 Nařízení Řím I vyjímá ze své působnosti smlouvy upravené čl. 5 a čl. 7 Nařízení Řím I. Pojistné smlouvy, které pod čl. 7 Nařízení Řím I nespádají, a jsou uzavírány spotřebitelem, však čl. 6 Nařízení Řím I ze své působnosti nevylučuje. Dle Bělohlávka se v takových případech čl. 6 Nařízení Řím I neaplikuje a odkazuje na bod (32) Preambule, který stanoví, že čl. 6 Nařízení Řím I by se neměl použít na pojistné smlouvy.¹⁷³ Jelikož v Preambuli není specifikováno, že jsou myšleny jen pojistné smlouvy dle čl. 7 Nařízení Řím I, Bělohlávek dovozuje, že se jedná o všechny pojistné smlouvy, tedy i ty, které pod působnost čl. 7 Nařízení Řím I nespádají. Argumentuje také tím, že v opačném případě by měl spotřebitel, v případě pojistných smluv s rizikem mimo členský stát, vyšší míry ochrany než

¹⁷³ BĚLOHLÁVEK, A. J. (2009) *Nařízení Řím I, komentář*, s. 1178.

spotřebitel při uzavírání smluv s krytým rizikem v členském státě. S tímto pohledem však někteří autoři nesouhlasí. Wilderspin uvádí, že neexistuje důvod pro to, aby se čl. 6 Nařízení Řím I nepoužil na pojistné smlouvy nespádající pod čl. 7. Zároveň uvádí, že některé smlouvy o přepravě (souborné služby) se na základě čl. 6 odst. 4 písm. a) Nařízení Řím I budou posuzovat jako smlouvy spotřebitelské, i přes to, že jsou smlouvy o přepravě spadající pod čl. 5 Nařízení Řím I z aplikace čl. 6 Nařízení Řím I vyňaty.¹⁷⁴ Stejný názor zastává i Heiss.¹⁷⁵ Myslím si, že na pojistné smlouvy, které nebudou posuzovány podle čl. 7 je možné použít úpravu spotřebitelských smluv v čl. 6. Preambule sice zmiňuje obecně pojistné smlouvy, avšak zároveň je v ní uvedeno, že by specifická ustanovení měla zajistit odpovídající úroveň ochrany pojistníků.¹⁷⁶ Pokud se specifické ustanovení čl. 7 na smlouvu nevztahuje, odpovídající ochrana může být zajištěna ustanoveními o spotřebitelských smlouvách.

Jedním z nejdůležitějších znaků pojistné smlouvy je pro účely Nařízení Řím I místo rizika. Místo, kde se riziko kryté pojistnou smlouvou nachází, se určuje dle čl. 7 odst. 6 Nařízení Řím I. Ten odkazuje na již neplatné směrnice, a proto se bude postupovat dle již zmíněné směrnice 2009/138/ES (Solventnost II). Pro jiné, než životní pojištění je definice obsažena v čl. 13 bod 13. Tato definice rozlišuje několik druhů pojištění (rizik), a to budovy (nebo budovy a jejich obsah), vozidla, krátkodobé cestovní pojištění a ostatní. U pojištění budov nebo budov a jejich obsahu je členským státem, ve kterém se nachází riziko stát, ve kterém se nachází majetek. Zpravidla se bude jednat o místo budovy, tedy nemovitě věci. U pojištění jakýchkoliv vozidel je místem rizika stát registrace předmětného vozidla. U pojistných smluv, které byly uzavřeny na dobu maximálně čtyř měsíců, které kryjí rizika na cestách nebo o dovolených, je místem rizika stát, ve kterém pojistník smlouvu uzavřel. V ostatních případech, které nejsou speciálně upraveny v předchozích odrážkách, je místem rizika stát, ve kterém má pojistník obvyklé bydliště, v případě právnické osoby stát, ve kterém se nachází provozovna, které se smlouva týká.

Úprava u životního pojištění je odchylná a značně jednodušší. Pro zjištění místa rizika u pojistných smluv o životním pojištění se použije čl. 13 bod 14. směrnice 2009/138/ES (Solventnost II). Dle této definice je místem rizika u životního pojištění země, ve které má pojistník obvyklé bydliště. V případě, kdy je pojistníkem právnická osoba, je poté místem rizika země, ve které se nachází provozovna, ke které se smlouva vztahuje.

¹⁷⁴ WILDERSPIN, M. in MAGNUS, U.; MANKOWSKI, P. (2016) *Rome I Regulation – Commentary*, s. 468.

¹⁷⁵ HEISS, H. in MAGNUS, U.; MANKOWSKI, P. (2016) *Rome I Regulation – Commentary*, s. 515.

¹⁷⁶ Preambule k Nařízení Řím I, bod (32).

Zvláštní úpravě poté podléhají smlouvy, které kryjí více rizik, nacházejících se dle výše uvedených definic ve více zemích. V takových případech je nutné, dle čl. 7 odst. 5 Nařízení Řím I, považovat smlouvu za složenou z několika smluv. Každá z těchto dílčích smluv se týká jen jednoho členského státu a pro každou z nich bude rozhodné právo určeno separátně. Čl. 7 odst. 5 tedy směřuje ke štěpení práva pro takové smlouvy.

4.2.4. Individuální pracovní smlouvy

Posledním zvláštním smluvním druhem upraveným v Nařízení Řím I jsou individuální pracovní smlouvy. Jejich úprava je obsažena v čl. 8 Nařízení Řím I. Tento článek se nevztahuje na pracovní smlouvy kolektivní. Jako základní pravidlo je uvedena omezená volba práva, které byla věnována část kapitoly zabývající se volbou práva.

Pojem pracovní smlouvy je pro účely čl. 8 Nařízení Řím I nutno vykládat autonomně. Tento pojem je v judikatuře SDEU definován již pro účely nyní zrušeného¹⁷⁷ Nařízení Brusel I.¹⁷⁸ Za pracovní smlouvy lze označit dohodu, jíž se fyzická osoba zavazuje po určitou dobu vykonávat za odměnu závislou činnost vázanou na pokyny druhého účastníka smlouvy.¹⁷⁹ SDEU tak definoval charakteristické znaky pracovní smlouvy. Prvním z nich je osobní výkon činnosti fyzické osoby. Pracovníkem (zaměstnancem) nemůže být právnická osoba, činnosti také nelze vykonávat v zastoupení. Výkon činnosti musí být časově ohraničený, a to zejména počátkem této činnosti. Okamžik konce činnosti není nutné přesně označit, je však zásadní, aby byl smlouvou nebo právní úpravou dán způsob ukončení.¹⁸⁰ Způsobem ukončení se rozumí např. možnost výpovědi. Za výkon činnosti náleží pracovníkovi úplata. Pracovník se při výkonu činnosti řídí pokyny druhého účastníka smlouvy (zaměstnavatele), jejich vztah je tedy závislým vztahem.¹⁸¹ Pokud smlouva naplňuje všechny tyto znaky, je možné ji označit za pracovní smlouvu a posoudit dle čl. 8 Nařízení Řím I.

Pro určení rozhodného práva při absenci volby práva budou aplikovány postupně čl. 8 odst. 2, odst. 3 a odst. 4 Nařízení Řím I. Prvním hraničním určovatelem dle čl. 8 odst. 2 je obvyklé místo, v němž nebo z něhož zaměstnanec práci vykonává. Místo, ze kterého zaměstnanec práci

¹⁷⁷ Bylo nahrazeno Nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012, o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Brusel I bis).

¹⁷⁸ Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000, o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.

¹⁷⁹ BĚLOHLÁVEK, A. J. (2009) *Nařízení Řím I, komentář*, s. 1231.

¹⁸⁰ Např. u pracovních smluv na dobu neurčitou.

¹⁸¹ PALAO MORENO, G. in MAGNUS, U.; MANKOWSKI, P. (2016) *Rome I Regulation – Commentary*, s. 582.

vykonává je zaměřeno na zaměstnance, kteří práci vykonávají ve více místech, jako např. piloty.¹⁸²

Při určování rozhodného práva je tak klíčové určit místo výkonu práce. Místem výkonu práce se několikrát zabýval SDEU, např. ve věci *Mulox IBC Ltd. v. Henrik Geels*¹⁸³ nebo ve věci *Petrus Wilhelmus Rutten v. Cross Medical Ltd.*¹⁸⁴¹⁸⁵ V obou případech se jednalo o zaměstnance, který měl určenou kancelář v jednom státě, ale převážně vykonával práci mimo kancelář. V prvním případě šlo o časté přeshraniční služební cesty, v případě druhém šlo o terénního pracovníka působícího po celém světě. SDEU v obou rozsudcích určil jako místo výkonu práce zemi, ve které měl zaměstnanec zázemí, do kterého se po cestách vracel. Obecně bylo místo výkonu práce definováno jako místo, kde nebo odkud zaměstnanec převážně plní své povinnosti vůči svému zaměstnavateli,¹⁸⁶ resp. místo, z něhož zaměstnanec organizuje svou práci a kam se po každé zahraniční cestě vrací.¹⁸⁷

Čl. 8 odst. 2 Nařízení Řím I specifikuje, že o změnu obvyklého místa výkonu práce se nejedná, pokud zaměstnanec dočasně vykonává činnost v zahraničí. Tato dočasnost, resp. její délka není v Nařízení Řím I definována. Při procesu přijímání Nařízení Řím I se vedla diskuze o tom, že by byla délka pojmu dočasnost vymezena, ale nakonec se od takové úpravy upustilo ve prospěch ponechání rozhodovací volnosti soudům.¹⁸⁸ I přes to je v Nařízení Řím I dán výchozí bod pro posuzování dočasnosti výkonu činností v zahraničí, jímž je bod (36) preambule. Skutečnost, že zaměstnanec uzavře novou pracovní smlouvu s jiným zaměstnavatelem bez dalšího dočasnost nevyklučuje. Hlavním znakem dočasnosti by měla být vůle zaměstnance i zaměstnavatele k návratu k výkonu činnosti v původní zemi.¹⁸⁹

Čl. 8 odst. 3 Nařízení Řím I bude aplikován na případy, pro které není možné určit rozhodné právo dle odst. 2. Takovými případy budou zaměstnanci vykonávající práci na místech, které jsou mimo působnost národních právních řádů, jako např. ropné plošiny ve volném moři.¹⁹⁰ Pro

¹⁸² MANKOWSKI, P. in FERRARI, F.; LEIBLE, S. (2009) *Rome I Regulation*, s. 177.

¹⁸³ Rozsudek SDEU ze dne 13. července 1993, C-125/92 ve věci *Mulox IBC Ltd. v. Henrik Geels*.

¹⁸⁴ Rozsudek SDEU ze dne 9. ledna 1997, C-383/95 ve věci *Petrus Wilhelmus Rutten v. Cross Medical Ltd.*

¹⁸⁵ Oba rozsudky se vztahovaly k Bruselské úmluvě ze dne 27. září 1968 o příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.

¹⁸⁶ *Mulox IBC Ltd. v. Henrik Geels*.

¹⁸⁷ *Petrus Wilhelmus Rutten v. Cross Medical Ltd.*

¹⁸⁸ BĚLOHLÁVEK, A. J. (2009) *Nařízení Řím I, komentář*, s. 1247.

¹⁸⁹ PALAO MORENO, G. in MAGNUS, U.; MANKOWSKI, P. (2016) *Rome I Regulation – Commentary*, s. 591.

¹⁹⁰ MANKOWSKI, P. in FERRARI, F.; LEIBLE, S. (2009) *Rome I Regulation*, s. 181.

takové individuální pracovní smlouvy bude rozhodným právem právo země, ve které se nachází provozovna, která zaměstnance zaměstnala, jak určena dle čl. 19 odst. 3 Nařízení Řím I.

Flexibilitu určování rozhodného práva pro individuální pracovní smlouvy dodává čl. 8 odst. 4 Nařízení Řím I, který obsahuje únikovou doložku. Cílem této doložky je usměrňovat výsledky určování rozhodného práva dle předchozích odstavců, aby bylo dosaženo co nejbližšího spojení smlouvy a rozhodného práva.¹⁹¹ Úniková doložka v čl. 8 odst. 4 se od ostatních únikových doložek obsažených v Nařízení Řím I liší.¹⁹² Pro aplikaci čl. 8 odst. 4 Nařízení Řím I není vyžadováno zjevně užší spojení, ale jen užší spojení, tedy je flexibilnější než ostatní únikové doložky v Nařízení Řím I.¹⁹³

4.3. Imperativní ustanovení, veřejný pořádek

Čl. 9 Nařízení Řím I se zabývá použitím imperativních ustanovení namísto, resp. v kombinaci s rozhodným právem určeným na základě kolizních ustanovení Nařízení Řím I. Imperativní ustanovení jsou v čl. 9 odst. 1 definována jako ustanovení, jejichž dodržování je pro stát při ochraně jeho veřejných zájmů zásadní do té míry, že se vyžaduje jejich použití na jakoukoliv situaci, která spadá do jejich oblasti působnosti, bez ohledu na právo, které by se jinak na smlouvu podle Nařízení Řím I použilo. Aplikace imperativních ustanovení je do jisté míry omezením volby práva učiněné stranami závazku, ale i rozhodného práva určeného při absenci volby práva. Imperativní ustanovení však obecně nejsou v rozporu s volbou práva.¹⁹⁴ Volba práva není aplikací imperativního ustanovení zrušena či zneplatněna, je jen omezena v rozsahu aplikace imperativního ustanovení.

Na základě výše uvedené definice je, při posuzování ustanovení jako imperativního, potřeba zjistit, zda zájem chráněný ustanovením lze definovat jako veřejný zájem. Porušení takového ustanovení poté musí být způsobilé ohrozit tento chráněný veřejný zájem. Dle Bělohlávka nelze považovat ustanovení za imperativní, pokud jeho porušení není způsobilé porušit zájem širší skupiny osob. Za výjimku z tohoto pravidla považuje porušení chráněného zájmu individuálního účastníka, pokud tento účastník patří do zvláště chráněné skupiny osob. Jako další ukazatel imperativnosti ustanovení uvádí Bělohlávka to, zda v konkrétním případě dojde

¹⁹¹ PALAO MORENO, G. in MAGNUS, U.; MANKOWSKI, P. (2016) *Rome I Regulation – Commentary*, s. 596.

¹⁹² Např. úniková doložka obsažená v čl. 4 odst. 3 nebo v čl. 7 odst. 2.

¹⁹³ PALAO MORENO, G. in MAGNUS, U.; MANKOWSKI, P. (2016) *Rome I Regulation – Commentary*, s. 597.

¹⁹⁴ BRIGGS, A. *Agreements on Jurisdiction and Choice of Law*, 1. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2008, s. 382-383.

nepoužitím ustanovení (jehož účelem je ochrana veřejného zájmu) k porušení předmětného konkrétního zájmu.¹⁹⁵ Pokud porušením normy nedojde k porušení chráněného zájmu, nelze uvažovat o tom, že by ustanovení naplňovalo znaky imperativního ustanovení. Pokud porušení ustanovení nevede vždy k porušení veřejného zájmu, nejedná se o imperativní ustanovení a na ochranu takového zájmu je třeba uvažovat spíše o aplikaci výhrady veřejného pořádku, o které bude pojednáno dále.¹⁹⁶

V rozsudku C-381/98 ve věci *Ingmar GB Ltd v. Eaton Leonard Technologies Inc.*¹⁹⁷ SDEU rozhodl o aplikaci směrnice 86/653/EEC,¹⁹⁸ konkrétně čl. 17 a 18 této směrnice, na smluvní vztah o obchodním zastoupení mezi společnostmi z Kalifornie a společností ze Spojeného království. Společnost Eaton Leonard Technologies Inc. (Eaton), která měla sídlo v Kalifornii a byla založena dle práva Kalifornie, uzavřela smlouvu o obchodním zastoupení se společností Ingmar GB Ltd (Ingmar), která měla sídlo ve Spojeném království a byla založena podle práva Spojeného království. Tato smlouva obsahovala doložku o volbě práva, a to práva státu Kalifornie. Ingmar, po ukončení platnosti smlouvy, podala návrh na zahájení řízení o zaplacení provizí a náhrady škody.¹⁹⁹ Anglický soud rozhodl, že vztah se řídí právem Kalifornie, a tak Ingmar nemá na tyto částky nárok. Ingmar se odvolala a odvolací soud podal předběžnou otázku k SDEU. SDEU usoudil, že účelem směrnice je ochrana obchodních zástupců vykonávajících činnost na území společenství a sjednocení podmínek soutěže na vnitřním trhu. Tato ustanovení směrnice se dle SDEU aplikují bez ohledu na to, jaké bylo zvolené právo pro závazkový vztah, a mají tedy formu imperativního ustanovení. Rozhodnutí ve věci Ingmar bylo silně kritizováno pro omezení autonomie vůle stran.²⁰⁰ Francouzský kasační soud dokonce jen 19 dní po zveřejnění rozsudku ve věci Ingmar rozhodl v podobné věci opačně.²⁰¹

Pokud ustanovení splňuje všechny znaky imperativního ustanovení, je na uvážení příslušného soudu, zda imperativní předpis cizího státu použije.²⁰² Pokud normu označí za imperativní a rozhodne se ji použít, uplatní se na vztah přímo, bez ohledu na rozhodné právo, kterým se smlouva řídí. V takovém případě imperativní ustanovení nahradí ustanovení rozhodného

¹⁹⁵ BĚLOHLÁVEK, A. J. (2009) *Nářízení Řím I, komentář*, s. 1328-1329.

¹⁹⁶ Jak upraveno v čl. 21 *Nářízení Řím I*.

¹⁹⁷ Rozsudek SDEU ze dne 9. listopadu 2000, C-381/98 ve věci *Ingmar GB Ltd v. Eaton Leonard Technologies Inc.*

¹⁹⁸ Směrnice Rady ze dne 18. prosince 1986 o koordinaci právní úpravy členských států týkající se nezávislých obchodních zástupců.

¹⁹⁹ BĚLOHLÁVEK, A. J. (2009) *Nářízení Řím I, komentář*, s. 1352.

²⁰⁰ BŘÍZA, P. (2012) *Volba práva*, s. 30.

²⁰¹ BŘÍZA, P. (2012) *Volba práva*, s. 75.

²⁰² ROGERSON, P. *Collier's Conflict of Laws*, 4. vyd. Cambridge: University Printing House, 2013, s. 325.

právního řádu v rozsahu imperativního ustanovení a použije se namísto ustanovení rozhodného práva.

Narižení Řím I ponechává příslušným soudům poněkud velkou míru uvážení, zda imperativní normy aplikuje, a to zejména při posuzování imperativních norem cizího státu, ve kterém mělo být nebo bylo dle smlouvy plněno. Tyto imperativní normy může soud aplikovat, pokud je podle nich plnění ze smlouvy protiprávní. V čl. 9 odst. 3 dává Narižení Řím I soudu jakýsi návod, jak postupovat při uvážení, zda imperativní normu použít. Soud musí zvážit povahu a účel imperativního ustanovení, jakož i důsledky, které by s sebou použitím či nepoužitím imperativního ustanovení neslo.

Obdobný institut veřejného pořádku, resp. výhrada veřejného pořádku, je v rámci Narižení Řím I upraven v čl. 21. Tento článek stanovuje, že aplikaci ustanovení práva, které bylo určeno na základě Narižení Řím I, lze odmítnout pouze, pokud by byla zjevně neslučitelná s veřejným pořádkem místa soudu. Veřejný pořádek vyjadřuje identitu právního řádu místa soudu, na které je zapotřebí trvat při aplikaci cizího práva.²⁰³

Výhrada veřejného pořádku má funkci negativní, přičemž imperativní ustanovení, a jejich použití, má funkci pozitivní.²⁰⁴ Hlavní rozdíl je spatřován ve způsobu použití těchto dvou institutů. Imperativní norma místa soudu bude použita, pokud soud normu označí za imperativní a za použitelnou v rámci předmětného sporu. Soud nemusí zjišťovat, jaké důsledky má použití, resp. nepoužití této imperativní normy. Na rozdíl od tohoto postupu, při namítnutí výhrady veřejného pořádku soud nejprve aplikuje ustanovení práva rozhodného pro smlouvu (cizího práva). Pokud použití ustanovení cizího práva porušuje z pohledu soudu veřejný pořádek místa soudu, předmětná ustanovení cizího práva neaplikuje z důvodu výhrady veřejného pořádku.

Při namítnutí výhrady veřejného pořádku se nepoužije právní předpis, jehož aplikace porušuje veřejný pořádek. Předpis jako takový nemusí být v rozporu s veřejným pořádkem, tento rozpor je způsoben až aplikací tohoto předpisu.²⁰⁵ Namísto tohoto předpisu se však nepoužije bezvýhradně právo místa soudu. Na rozdíl od aplikace imperativních norem, kdy imperativní norma nahradí normu práva rozhodného pro smlouvu, aplikace výhrady veřejného pořádku pouze neumožní použití předmětné normy a tím vytvoří mezeru v rozhodném právu.

²⁰³ FRANZINA, P. in MAGNUS, U.; MANKOWSKI, P. (2016) *Rome I Regulation – Commentary*, s. 826.

²⁰⁴ HILL, J.; CHONG, A. (2010) *International Commercial Disputes*, s. 542.

²⁰⁵ PLENDER, R.; WILDERSPIN, M. (2009), *The European Obligations*, s. 364.

Dle Bělohlávka by se mělo při takto nastalé situaci postupovat tak, že primárně by řešení mělo být nalezeno v Nařízení Řím I.²⁰⁶ Jako variantu zmiňuje užití únikové doložky obsažené v Nařízení Řím I. Jako další nabízí k nalezení řešení právo rozhodné pro smlouvu, ať zvolené či jinak určené. Pokud ani takové řešení není možné, je třeba hledat v právu místa soudu normy imperativního charakteru, které by situaci mohly vyřešit. Pokud ani tímto způsobem nedojde k zaplnění vytvořené mezery v právu, bude se postupovat dle norem práva místa soudu, které nemají imperativní charakter. Soud by se měl snažit místo ustanovení porušující veřejný pořádek aplikovat co nejspravedlivější právní předpis. Tato spravedlivost je dána postupem dle Nařízení Řím I, a tedy nalezením předpisu na jeho základě.

4.4. Působnost práva rozhodného pro smlouvu

Rozsah působnosti rozhodného práva na smlouvu je specifikován v ustanovení čl. 12 Nařízení Řím I. V čl. 12 odst. 1 je uveden demonstrativní výčet oblastí, na které se rozhodné právo vztahuje. V tomto výčtu je obsažen výklad smlouvy, plnění závazků vyplývajících ze smlouvy, důsledky porušení smlouvy včetně určení škody, způsoby zániku závazku včetně promlčení a důsledky neplatnosti smlouvy.

Výkladem smlouvy se rozumí způsob výkladu smlouvy. Je většinou v zájmu stran, aby smlouva byla vykládána v souladu s pravidly výkladu práva rozhodného pro smlouvu. Může však nastat situace, kdy si strany ve smlouvě ujednají způsob výkladu smlouvy, např. odkazem na právní řád některého státu.²⁰⁷ Hodnocení takového odkazu může být problematické z pohledu rozsahu volby práva. Musí být určeno, zda si strany zvolily právo jen pro výklad, v rámci štěpení rozhodného práva, nebo si tímto ujednáním zvolily rozhodné právo pro celou smlouvu.

Plnění jsou podmínky, za kterých je smluvní plnění poskytováno. Tyto podmínky vyplývají ze zákona nebo ze smlouvy. Pod pojem plnění v rámci tohoto článku není zahrnut způsob plnění, který je upraven v čl. 12 odst. 2. Plnění tedy zahrnuje (nejen) splnění závazku, místo a čas plnění a platební podmínky.²⁰⁸

Právním rozhodným pro smlouvu se bude řídit i případné porušení závazků smluvní strany a jeho důsledky, jakož i stanovení a výše škody. Při veškerém právním posouzení škody bude

²⁰⁶ BĚLOHLÁVEK, A. J. (2009) *Nařízení Řím I, komentář*, s. 1758.

²⁰⁷ BĚLOHLÁVEK, A. J. (2009) *Nařízení Řím I, komentář*, s. 1495.

²⁰⁸ BOGDAN, M. (2012) *Concise Introduction*, s. 136.

postupováno dle práva rozhodného pro smlouvu. Podle práva místa soudu však bude postupováno při dokazování.²⁰⁹

Způsoby zániku závazků, včetně promlčení a zániku práv v důsledku uplynutí doby a důsledky neplatnosti smlouvy budou také posuzovány dle práva rozhodného pro smlouvu. V anglosaském právu se, na rozdíl od kontinentálního práva, promlčení posuzuje jako otázka procesní, ne jako otázka hmotněprávní.²¹⁰ I přesto se dle Nařízení Řím I bude promlčení řídit právem rozhodným pro smlouvu. Důsledky neplatnosti smlouvy se řídí právem, kterému by smlouva podléhala, pokud by byla platná. Nařízení Řím I tedy zakomponovalo do čl. 12 odst. 1 písm. e) fikci platnosti smlouvy. Tuto fikci obsahuje z důvodu vztažení práva, kterým by se smlouva (pokud by byla platná) řídila, na vzájemné plnění stran z titulu neplatné smlouvy.²¹¹ Případné navrácení v původní stav se tedy bude řídit právem, které by bylo pro smlouvu rozhodné.

Čl. 12 odst. 2 stanoví, že v případě způsobu plnění a opatření věřitele pro případ vadného plnění se bere v úvahu právo země, v níž se plnění uskutečňuje. Výklad pojmu způsob plnění a jeho význam se bude posuzovat podle práva místa soudu.²¹²²¹³ Slovní spojení použité v čl. 12 odst. 2 Nařízení Řím I, tedy „bere se v úvahu“, dává soudu volnost v uvážení, zda právo místa plnění použije, jen zohlední či k němu nepřihlédne.²¹⁴ Zároveň je však soud povinen vždy takové právo zjistit a až na základě svých zjištění uvážit, zda jej aplikuje, a to i s přihlédnutím k očekáváním smluvních stran.

Čl. 20 Nařízení Řím I obsahuje vyloučení zpětného a dalšího odkazu. Při použití rozhodného práva se použijí všechny platné normy země, jejíž právo je rozhodným právem, s výjimkou použití norem mezinárodního práva soukromého. Dochází tak k zajištění vyšší míry právní jistoty a předvídatelnosti.²¹⁵ Zároveň se zamezuje nutnosti zkoumat normy mezinárodního práva soukromého v rámci rozhodného práva, a případnému odkázání na další právní řád na základě těchto norem. Pokud by zpětný a další odkaz vyloučen nebyl, bylo by možné se při určování rozhodného práva zacyklit, kdy jeden právní řád by odkazoval na jiný právní řád a ten by odkazoval zpět na první právní řád.

²⁰⁹ STONE, P. (2014) *EU PIL*, s. 328-329.

²¹⁰ BŘÍZA, P. (2012) *Volba práva*, s. 65.

²¹¹ BĚLOHLÁVEK, A. J. (2009) *Nařízení Řím I, komentář*, s. 1502.

²¹² HILL, J.; CHONG, A. (2010) *International Commercial Disputes*, s. 553-554.

²¹³ GIULIANO, M.; LAGARDE, P. (1980), *Rome Convention report*, s.33.

²¹⁴ BOGDAN, M. (2012) *Concise Introduction*, s. 136.

²¹⁵ ROGERSON, P. (2013) *Conflict of Laws*, s. 301.

Závěr

Cílem této práce bylo analyzovat právní úpravu smluvních závazkových vztahů s mezinárodním prvkem dle Nařízení Řím I. Pro přiblížení vývoje mezinárodního práva soukromého v oblasti smluvních závazkových vztahů byla též porovnána předchozí právní úprava, obsažená zejména v Římské úmluvě, s úpravou nynější obsaženou v Nařízení Řím I. V rámci cíle práce bylo položeno několik dílčích otázek, a to, zda úprava v Nařízení Řím I dosahuje stanovených cílů a zda by takových cílů nebylo možno dosáhnout jinou a lepší formou.

Druhá kapitola se zabývala působností Nařízení Řím I a jeho vztahem k jiným právním předpisům. V oblasti působnosti je nutné uvést, že Nařízení Řím I nebude aplikováno soudy v Dánsku z důvodu výjimky. Nařízení Řím I je obecnou kolizní normou, obsahuje způsoby určování rozhodného práva v obecné rovině. Ve vztahu s mezinárodními úmluvami obsahujícími hmotněprávní úpravu ustupuje. V takovém případě je poté Nařízení Řím I využito při určení rozhodného práva pro vyplnění případných mezer v hmotněprávním předpisu. Při konfliktu s evropskými předpisy obsahující zvláštní kolizní úpravu bude postupováno dle pravidla přednosti speciální úpravy před úpravou obecnou. Nařízení Řím I také ustupuje při konfliktu s mezinárodní úmluvou obsahující kolizní úpravu smluvních závazkových vztahů s mezinárodním prvkem, avšak jen pokud je smluvní stranou alespoň jeden nečlenský stát EU.

Ve třetí kapitole jsem se zaměřil na institut volby práva jako vůdčí princip Nařízení Řím I podporující autonomii vůle stran. Úprava byla analyzována z pohledu její funkčnosti a zároveň ochrany smluvních stran, zejména slabší strany smlouvy. Dle mého názoru Nařízení Řím I našlo vhodný kompromis mezi smluvní volností stran závazku a ochranou slabší strany. Myslím si, že slabší strana je dostatečně chráněna ve vztazích se silnější smluvní stranou. Ochrana však nedosahuje takové míry, aby došlo k poškození silnější strany smlouvy. Úpravou bylo docíleno částečného srovnání postavení smluvních stran. Zároveň došlo k zamezení možnosti zneužití postavení silnější strany, a to funkční ochranou strany slabší.

Čtvrtá kapitola byla věnována rozboru pravidel pro určení rozhodného práva pro smlouvy v případě absence nebo neplatnosti volby práva. Oproti předchozí právní úpravě nedošlo ke mnoha významným změnám. V oblasti ochrany slabší strany však Nařízení Řím I pokročilo a zejména spotřebitel je ve vztahu s podnikatelem chráněn více než dle předchozí právní úpravy. Ochrana spotřebitele při absenci volby práva dosahuje dle mého názoru podobné míry jako

ochrana slabší strany při volbě práva. Ochrana je koncipována tak, aby nepoškozovala podnikatele, avšak zajišťuje vhodnou ochranu spotřebitelům.

Úprava obsažená v Nařízení Řím I představuje, dle mého názoru, oproti úpravě v Římské úmluvě, postup správným směrem. Z důvodu přeměny Římské úmluvy na evropský právní předpis Nařízení Řím I zajišťuje stejné posouzení věci ve všech členských státech EU,²¹⁶ a to prostřednictvím judikatury SDEU a autonomního výkladu na ni navazující. Zároveň přináší vyšší stupeň ochrany slabším smluvním stranám, zejména spotřebitelům.

Domnívám se, že Nařízení Řím I je, až na výjimky, přehledným předpisem. Úprava pojistných smluv v čl. 7 se od této přehlednosti odchyluje. Úprava odkazuje na několik (již neplatných) jiných předpisů evropského práva za účelem definic. Neplatnost směrnic, na které je odkázáno způsobuje další problémy při zjištění obsahu předmětných ustanovení. Myslím si, že by úprava byla přehlednější, pokud by převzaté definice byly součástí Nařízení Řím I. Úprava pojistných smluv by za tímto účelem mohla být obsažena ve dvou člancích namísto v jednom, přičemž první článek by mohl obsahovat definice a druhý článek by na tyto definice mohl odkazovat. Odkazy na další právní předpisy představují překážky, které způsobují dle mého názoru nepřehlednost a složitost úpravy pojistných smluv, která by byla bez těchto odkazů jednodušší.

Jedním z hlavních cílů Nařízení Řím I bylo umožnit stranám vysokou míru autonomie vůle a zároveň dosáhnout co nejvyššího stupně právní jistoty a předvídatelnosti. Myslím si, že v této oblasti bylo Nařízení Řím I úspěchem, kdy představuje obecnou neomezenou volbu práva na straně jedné a v konkrétních případech omezení volby práva za účelem ochrany slabší strany a veřejného zájmu na straně druhé. Nařízení Řím I obsahuje jasně stanovená pravidla pro posouzení volby práva a pro určení rozhodného práva v případě absence volby. Dle mého názoru zajišťuje úprava Nařízení Řím I dostatečnou smluvní volnost a zároveň vysokou míru ochrany pro slabší strany smlouvy. Nadto Nařízení Řím I zabezpečuje stranám smlouvy vysokou míru právní jistoty a předvídatelnosti. Z těchto důvodů se domnívám, že Nařízení Řím I svojí úpravou dosáhlo vytyčených cílů.

²¹⁶ S výjimkou Dánského království.

Seznam použitých zkratk

Bruselská úmluva	Bruselská úmluva o příslušnosti a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech ze dne 27. září 1968
ČSFR	Česká a Slovenská Federativní republika
EHS	Evropské hospodářské společenství
EU	Evropská unie
Nařízení Brusel I	Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000, o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech
Nařízení Řím I	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008, o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I).
Nařízení Řím II	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy
OSN	Organizace spojených národů
Římská úmluva	Římská úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy ze dne 19. června 1980
SDEU	Soudní dvůr Evropské unie (dříve Evropský soudní dvůr)
Společenství	Evropské hospodářské společenství (nyní Evropská unie)
Zelená kniha	Green paper on the conversion of the Rome Convention of 1980 on the law applicable to contractual obligations into a Community instrument and its modernisation
ZMPS	Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

Česká literatura

BĚLOHLÁVEK, A. J. Římská úmluva a Nařízení Řím I, komentář v širších souvislostech evropského a mezinárodního práva soukromého, 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009.

BŘÍZA, P. (Ne)omezená volba práva ve smlouvách mezinárodního obchodního styku podle Římské úmluvy a nového nařízení Řím I, Právní rozhledy, 2009, roč. 17, č. 2.

BŘÍZA, P. Volba práva a volba soudu v mezinárodním obchodě, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012.

KUČERA, Z.; PAUKNEROVÁ, M.; RŮŽIČKA, K.; PFEIFFER, M.; VYBÍRAL, P. Mezinárodní právo soukromé, 8. vyd. Plzeň - Brno: Aleš Čeněk – Doplněk, 2015.

ROZEHNALOVÁ, N. Závazky ze smluv a jejich právní režim (se zvláštním zřetelem na evropskou kolizní úpravu), 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010.

Zahraniční literatura

BOGDAN, M. Concise Introduction to EU Private International Law, 2. vyd. Gronigen: Europa Law Publishing, 2012.

BRIGGS, A. Agreements on Jurisdiction and Choice of Law, 1. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2008.

FERRARI, F.; FERNÁNDEZ ARROYO, D. P. Private International Law, Contemporary Challenges and Continuing Relevance, 1. vyd. Cheltenham - Northampton: Edward Elgar Publishing, 2019.

FERRARI, F.; LEIBLE, S. Rome I Regulation, The Law Applicable to Contractual Obligations in Europe, 1. vyd. Mnichov: sellier. european law publishers, 2009.

GIULIANO, M.; LAGARDE, P. Report on the Convention on the law applicable to contractual obligations, 1980, OJ C 282.

Green paper on the conversion of the Rome Convention of 1980 on the law applicable to contractual obligations into a Community instrument and its modernisation.

HILL, J. Cross-border Consumer Contracts, 1. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2008.

HILL, J.; CHONG, A. International Commercial Disputes, Commercial Conflict of Laws in English Courts, 4. vyd. Oxford - Portland: Hart Publishing, 2010.

MAGNUS, U.; MANKOWSKI, P. Rome I Regulation – Commentary, 1. vyd. Kolín nad Rýnem: Otto Schmidt, 2016.

NYGH, P. Autonomy in International Contracts, 1. vyd. Oxford: Oxford University Press, 1999.

PLENDER, R.; WILDERSPIN, M. The European Private International Law of Obligations, 3. vyd. London: Thomson Reuters (Legal) Limited, 2009.

ROGERSON, P. Collier's Conflict of Laws, 4. vyd. Cambridge: University Printing House, 2013.

STONE, P. EU Private International Law, 3. vyd. Cheltenham - Northampton: Edward Elgar Publishing, 2014.

VAN CALSTER, G. European Private International Law, 1. vyd. Oxford - Portland: Hart Publishing, 2013.

2. Seznam použitých internetových zdrojů

ROZEHNALOVÁ, N. Nestátní právo před českými soudy, s. 7. Dostupné na <https://www.law.muni.cz/sborniky/dp08/files/pdf/mezinaro/rozehnalova.pdf>.

Seznam států, které přistoupili k Vídeňské úmluvě OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží na https://uncitral.un.org/en/texts/salegoods/conventions/sale_of_goods/cisg/status.

3. Seznam použitých právních předpisů

Bruselská úmluva o příslušnosti a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech ze dne 27. září 1968.

Bruselská úmluva ze dne 27. září 1968 o příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.

Budapešťská úmluva o smlouvě o přepravě zboží po vnitrozemských vodních cestách (CMNI), č. 32/2006 Sb. m. s.

Dohoda o všeobecných podmínkách mezinárodních přeprav cestujících autobusy, č. 39/1976 Sb.

Druhá směrnice Rady 88/357/EHS ze dne 22. června 1988 o koordinaci právních a správních předpisů týkajících se přímého pojištění jiného než životního, kterým se stanoví opatření k usnadnění účinného výkonu volného pohybu služeb.

Nářízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008, o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I).

Nářízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II).

Nářízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 z 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (přepracované znění).

Nářízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000, o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.

První protokol o výkladu Úmluvy o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy, otevřené k podpisu v Římě dne 19. června 1980, Soudním dvorem Evropských společenství.

První směrnice Rady 73/239/ESH ze dne 24. července 1973 o koordinaci právních a správních předpisů týkajících se přístupu k činnosti v přímém pojištění jiném než životním a jeho výkonu

Římská úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy ze dne 19. června 1980.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/2302 ze dne 25. listopadu 2015 o souborných cestovních službách a spojených cestovních službách.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/83/ES ze dne 5. listopadu 2002 o životním pojištění.

Směrnice Evropského Parlamentu a Rady 2009/138/ES ze dne 25. listopadu 2009 o přístupu k pojišťovací a zajišťovací činnosti a jejím výkonu (Solventnost II) (Přepracované znění).

Směrnice Rady 90/314/EHS ze 13. června 1990, o souborných službách pro cestování, pobyty a zájezdy.

Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách.

Směrnice Rady ze dne 18. prosince 1986 o koordinaci právní úpravy členských států týkající se nezávislých obchodních zástupců.

Smlouva mezi Československou socialistickou republikou a Kubánskou republikou o vzájemné pomoci ve věcech občanských, rodinných a trestních, č. 80/1981 Sb.

Smlouva mezi Československou socialistickou republikou a Mongolskou lidovou republikou o poskytování právní pomoci a o právních vztazích v občanských, rodinných a trestních věcech, č. 106/1978 Sb.

Smlouva mezi Československou socialistickou republikou a Socialistickou federativní republikou Jugoslávií o úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných a trestních, č. 207/1964 Sb.

Smlouva mezi Československou socialistickou republikou a Vietnamem o právní pomoci ve věcech občanských a trestních, č. 98/1984 Sb.

Smlouva mezi Českou republikou a Republikou Uzbekistán o právní pomoci a právních vztazích v občanských a trestních věcech, č. 133/2003 Sb. m. s.

Smlouva mezi Českou republikou a Ukrajinou o právní pomoci v občanských věcech, č. 123/2002 Sb. m. s.

Smlouva mezi ČSSR a SSSR o právní pomoci a právních vztazích ve věcech občanských, rodinných a trestních, č. 95/1983 Sb.

Smlouva o fungování Evropské unie.

Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství.

Úmluva o mezinárodní železniční přepravě (COTIF), č. 8/1985 Sb.

Úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy otevřená k podpisu v Římě dne 19. června 1980 (80/934/EHS).

Úmluva o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční nákladní dopravě (CMR), č. 11/1975 Sb.

Úmluva o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční přepravě cestujících a zavazadel (CVR), č. 91/2006 Sb. m. s.

Úmluva o přistoupení Bulharské republiky a Rumunska k Úmluvě o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy otevřené k podpisu dne 19. června 1980.

Úmluva o přistoupení České republiky, Estonska, Kypru, Lotyšska, Litvy, Maďarska, Polska, Slovinska a Slovenska k Úmluvě o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy otevřené k podpisu dne 19. června 1980.

Úmluva o přistoupení Rakouské republiky, Finské republiky a Švédského království k Úmluvě o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy otevřené k podpisu dne 19. června 1980.

Úmluva o přistoupení Řecké republiky k Úmluvě o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy otevřené k podpisu dne 19. června 1980.

Úmluva o přistoupení Španělského království a Portugalské republiky k Úmluvě o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy otevřené k podpisu dne 19. června 1980.

Úmluva o sjednocení některých pravidel o mezinárodní letecké dopravě, č. 15/1935 Sb.

Úmluva OSN o námořní přepravě zboží, č. 193/1996 Sb.

Vídeňská úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech.

Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním.

4. Seznam použité judikatury

Rozsudek SDEU ze dne 15. července 1964, 6/64 ve věci Flaminio Costa v. E.N.E.L.

Rozsudek SDEU ze dne 14. října 1970, 22/70 ve věci Komise Evropských společenství v. Rada Evropské unie.

Rozsudek SDEU ze dne 17. června 1992, C-26/91 ve věci Jakob Handte & Co. GmbH v. Traitements Mécano-chimiques des Surfaces SA (TMCS).

Rozsudek SDEU ze dne 13. července 1993, C-125/92 ve věci Mulox IBC Ltd. v. Henrik Geels.

Rozsudek SDEU ze dne 9. ledna 1997, C-383/95 ve věci Petrus Wilhelmus Rutten v. Cross Medical Ltd.

Rozsudek SDEU ze dne 9. listopadu 2000, C-381/98 ve věci Ingmar GB Ltd v. Eaton Leonard Technologies Inc.

Rozsudek SDEU ze dne 22. listopadu 2001, ve spojených případech C-541/99 ve věci Cape Snc v. Idealservice Srl a C-542/99 ve věci Idealservice MN RE Sas v. OMAI Srl.

Rozsudek SDEU ze dne 20. ledna 2005, C-464/01 ve věci Johann Gruber v. BayWa AG.

Rozsudek SDEU ze dne 20. ledna 2005, C-27/02 ve věci Petra Engler v. Janus Versand GmbH.

Rozsudek Nejvyššího soudu Dánského království ve věci Ugeskrift for Retsvæson 2000.1099/2H.

Abstrakt

Rozhodné právo závazkových vztahů s mezinárodním prvkem

Tato diplomová práce se zabývá právní úpravou rozhodného práva pro závazkové vztahy s mezinárodním prvkem. Zaměřena je zejména na Nařízení Řím I jako na dominantní právní předpis pro úpravu rozhodného práva smluvních závazků s mezinárodním prvkem. Práce je rozdělena do 4 kapitol.

První kapitola se zabývá různými prameny práva, které danou problematiku upravují. Je vyzdvíženo Nařízení Řím I, u kterého je popsán stručný historický vývoj. Zejména je přiblížen přechod od Římské úmluvy, jako mezinárodního pramene práva, k Nařízení Řím I, právnímu předpisu sekundárního evropského práva. Dále je Nařízení Řím I porovnáno s jinými konkurenčními předpisy a je vysvětlen jejich vzájemný vztah. Na vnitrostátní úrovni je zmíněn ZMPS a je přiblížen jeho vztah k ostatním relevantním předpisům. Jelikož je ZMPS v oblasti smluvních závazkových vztahů s mezinárodním prvkem zbytkovou normou, není jeho úprava blíže rozebrána.

Druhá kapitola je zaměřena na působnost Nařízení Řím I. Je osvětlen pojem smluvního závazkového vztahu a jeho autonomní výklad. Je přiblíženo, v jakých případech bude aplikováno.

Třetí kapitola je zaměřena na institut volby práva a jeho úpravu v Nařízení Řím I. Je popsáno, jaké náležitosti musí volba práva splňovat, aby byla platná, a jak tuto platnost posuzovat. Dále je rozebráno, jaké právo si mohou strany v rámci autonomie vůle zvolit. Nakonec jsou rozebrána jednotlivá omezení volby práva, jak jsou upravena v Nařízení Řím I, a to omezení u konkrétních smluvních typů i omezení obecnější povahy.

Čtvrtá kapitola se zabývá pravidly pro určení rozhodného práva v Nařízení Řím I. Pravidla jsou rozdělena na obecná a zvláštní. Je přiblíženo, jakým způsobem se tato pravidla aplikují a jak rozhodné právo správně určit. Konec kapitoly je zaměřen na imperativní normy a veřejný pořádek, jako na instituty omezující použití rozhodného práva smlouvy. Závěrem je uvedeno, jaká je oblast působnosti rozhodného práva.

Klíčová slova: Nařízení Řím I, závazkové vztahy s mezinárodním prvkem, volba práva.

Abstract

The law governing obligations with an international element

This master thesis deals with the legal regulation of the law applicable to obligations with an international element. It focuses in particular on the Rome I Regulation as the dominant law regulation for the regulation of the law applicable to contractual obligations with an international element. The thesis is divided into 4 chapters.

The first chapter deals with the various sources of law governing the issue. The Rome I Regulation is highlighted and its historical development is briefly described. In particular, the transition from the Rome Convention, an international source of law, to the Rome I Regulation, a piece of secondary European law, is presented. Afterwards the Rome I Regulation is compared with other competing legislation and it is explained how they relate to each other. At the national level, ZMPS and its relationship with other relevant legislation is mentioned. As the ZMPS is a residual norm in the field of contractual obligations with an international element, it is not discussed in detail.

The second chapter focuses on the scope of the Rome I Regulation. The concept of a contractual obligation and its autonomous interpretation are explained. It is shown in which cases the Rome I Regulation will apply.

The third chapter focuses on the institution of choice of law and its regulation in the Rome I Regulation. It is described what requisites a choice of law must fulfil in order to be valid and how to assess its validity. It is also discussed which law may be chosen by parties within the framework of autonomy of will. Finally, the various limitations of choice of law provided by Rome I Regulation are discussed, both those relating to specific types of contract and those of a more general nature.

The fourth chapter deals with the rules in the Rome I Regulation for determining the applicable law. The rules are separated into general rules and specific rules. It is described how these rules are applied and how to determine the applicable law correctly. The end of the chapter focuses on overriding mandatory provisions and public policy as institutes limiting the application of the law governing the contract. Finally, the scope of the applicable law is outlined.

Key words: Rome I Regulation, obligations with an international element, choice of law.